

MAATALOUDEN TALOUDELLISEN
TUTKIMUSLAITOKSEN
TIEDONANTOJA N:o 109

*THE AGRICULTURAL ECONOMICS
RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH REPORTS, No. 109*

MAATILOJEN VELAT JA VELANKANTOKYKY

VEROTUSAINEISTOON PERUSTUVA SELVITYS MAATILOJEN
VELKAISUUDESTA

HELSINKI 1984

Maatalouden taloudellisen
tutkimuslaitoksen

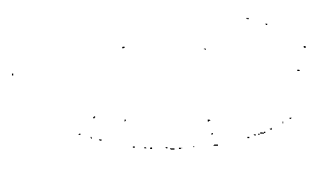
TIEDONANTOJA N:o 109

The Agricultural Economics
Research Institute, Finland

RESEARCH REPORTS, No. 109

MAATILOJEN VELAT JA VELANKANTOKYKY
VEROTUSAINEISTOON PERUSTUVA SELVITYS
MAATILOJEN VELKAISUUDESTA

HELSINKI 1984

ISBN 951-9202-17-X

ISSN 0355-0877

Helsinki 1984, VAPK/monistus

MAATILOJEN VELAT JA VELANKANTOKYKY

Alkulause	1
1. Johdanto	2
2. Maatilojen rahoitus	4
2.1 Yleistä	4
2.2 Valtion tukema rahoitus	5
2.3 Muu rahoitus	13
2.4 Maatilojen kokonaisvelat ja velkarakenne	17
3. Verotusaineistoon perustuva selvitys maatilojen velkaisuudesta	20
3.1 Yleistä	20
3.2 Tilojen jakauma velkaluokkiin	21
3.3 Velkojen suhde varoihin	28
3.4 Velkojen suhde tuloihin	30
3.5 Velat ikäryhmittäin	35
3.6 Yhteenveto verotusaineistosta	41
4. Maatilojen velankantokyky ja velkarasitus	44
5. Velkaisten tilojen poiminta verotusaineistosta	51
5.1 Poiminnan perusteet	51
5.2 Poimitut tilat	52
5.3 Poimitujen tilojen tarkastelu	54
6. Eräiden tilaryhmien rahoitusaseman kehityksen arviointi	61
7. Tulosten tarkastelua ja päätelmiä	68
7.1 Velkaisuusongelman yleisyys	68
7.2 Velkaantumiseen ja heikkoon velankantokykyyn vaikuttaneista tekijöistä	70
7.3 Velkaisuuden ja velankantokyvyn sekä niiden kehityksen seuranta	71

ALKULAUSE

Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä on oheisessa muistiossa selvittänyt maatilojen velkaisuutta ja velankantokykyä. Työryhmän työ liittyy valtion koulutuskeskuksen järjestämään koulutusohjelmaan ja maatilojen velkarasitustoimikunnan työhön. Tutkimuslaitos on ottanut työryhmän muistion tiedonantoja-sarjaansa, koska muistiossa on viimeisintä käytössä olevaa tietoutta maatilojen velkaisuudesta ja siinä on pohdittu, miten suurista veloista viljelijät voivat selviytyä.

Muistion alussa olevasta johdannosta selviää asiaa selvittäneen työryhmän kokoonpano ja työskentelytapa. Tutkimuslaitos toivoo, että asiasta kiinnostuneet tahot voisivat käyttää hyväkseen oheista velkaisuusselvitystä.

Helsingissä kesäkuussa 1984

Matias Torvela

1. JOHDANTO

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 2.3.1983 työryhmän, jonka tehtäväksi määrättiin selvittää valtion koulutuskeskuksen järjestämään suunnittelumenetelmien konsultointi-koulutus-ohjelmaan liittyen millä tavoin maatilojen velkaantuneisuutta ja velankantokykyä sekä niiden kehitystä ja niihin vaikuttavia tekijöitä voidaan riittävällä tarkkuudella arvioida. Samalla ministeriö määräsi, että työryhmän työn tulosten tulee mahdollisuuksien mukaan olla käytettävissä maa- ja metsätalousministeriön 24.9.1982 asettaman maatilojen velkarasitustoimikunnan työssä.

Työryhmä on muodostunut johtoryhmästä ja projektiryhmästä. Johtoryhmän puheenjohtajaksi maa- ja metsätalousministeriö kutsui professori Matias Torvelan ja jäseniksi ylijohtaja Jorma Kallion, hallitusneuvos Pekka Laajasen, osastopäällikkö Jouko Sirénin, toimistopäällikkö Juhani Tuiskun ja agronomi Tapani Vanhalan. Projektiryhmän puheenjohtajaksi maa- ja metsätalousministeriö kutsui erikoistutkija Heimo Hanhilahten ja jäseniksi erikoistutkija Tuomo Heikkilän, suunnittelija Esa Ikäheimon, agronomi Risto Mattilan, esittelijä Seppo Mäen ja atk-suunnittelija Pekka Vänskän. Työryhmä otti nimekseen maatilojen velkatyöryhmä.

Projektiryhmän työhön on osallistunut myös atk-suunnittelija Matti Peltokurppa. Projektiryhmä on kuullut asiantuntijoina osastopäällikkö Mikko Siitosta ja suunnitteluagronomi Vesa Sandvikia.

Työryhmä on osallistunut valtion koulutuskeskuksen järjestämään konsultointi-koulutus-ohjelman mukaiseen koulutukseen, johon on sisältynyt projektiryhmälle kaksi viikon pituista koulutusjaksoa, viikon mittainen internaattityöjakso sekä johtoryhmälle tarkoitetut koulutuspäivät.

Projektiyryhmä on laatinut toimeksiannon mukaisista kysymyksistä muistion, jota laadittaessa on pyritty ottamaan huomioon maatilojen velkarasitustoimikunnan työssä ilmenneitä tietotarpeita. Projektin puitteissa on pyritty selvittämään eräitä osia toimikunnan työstä, joiden on katsottu edellyttävän tutkimusluonteista työtä. Projektiyryhmä on tutkinut vuosien 1980 ja 1981 maatilatalouden yritys- ja tulotilastojen tilakohtaisten aineistojen perusteella maatilojen velkaisuutta. Lisäksi on arvioitu velankantokyvyn mittaamistapoja sekä poimittu tietyin perustein verotusaineistosta ne tilat, joiden velkaantumista suhteessa velankantokykyyn on pidetty poikkeuksellisen suurena. Näistä tiloista muodostettuja tilaryhmiä on verrattu muihin tiloihin.

Maatalousneuvonnan käytössä olevien rahoituksen suunnitteluun tarkoitettujen Likvi-maksuvalmiuslaskelmien avulla on selvitetty erilaisten tilaryhmien rahoitusaseman kehitysnäkymiä. Toimeksiannon mukaisesti työryhmä esittää selvitystensä perusteella käsityksensä siitä, millä tavoin maatilojen velkaantuneisuutta ja velankantokykyä voidaan arvioida.

2. MAATILOJEN RAHOITUS

2.1 Yleistä

Maatalouden rahaliike on kasvanut huomattavasti. Samalla viljelijäperheen omaan käyttöön jäävä osuus rahatuloista on pienentynyt. Viime vuosina tämä osuus on ollut vain 20 - 25 %, joten investointien rahoittaminen ei ole yleensä onnistunut ilman vierasta pääomaa. Maatilojen velkaantuminen onkin ollut viime vuosina varsin nopeaa.

Rahoituksella tarkoitetaan tietyn hankkeen toteuttamiseksi tarvittavan pääoman hankintaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, mistä saadaan rahat hankkeen toteuttamiseksi.

Rahoitus voi tapahtua eri tavoin yrittäjän taloudellisesta asemasta ja investointikohteen suuruudesta riippuen. Yleensä rahoitusmuodot jaetaan kahteen pääryhmään sen mukaan, käytetäänkö omaa vai vierastapääomaa. Omarahoituksella tarkoitetaan niitä erilaisia mahdollisuuksia, joita viljelijällä on itse rahoittaa tietty hanke turvautumatta ulkopuoliseen rahoitukseen. Tärkeimpiä omarahoitusmuotoja ovat oman työn käyttäminen sekä metsänmyynti. Myös tuotantotoiminnan tuloksena syntyvillä tuloilla, eli ns. tulorahoituksella, on merkittävä osuus. Tulorahoitusmahdollisuuksiin vaikuttaa oleellisesti tuotannon kannattavuus.

Vieraan pääoman lähteet voidaan jakaa esim. seuraavasti:

- maatilalain mukainen rahoitus (lainat ja avustukset)
- pankkien varoista myönnettävät lainat
- muiden rahoituslaitosten myöntämät lainat
- osamaksukauppa
- leasing
- erityisrahoitusmuodot (esim. nuorten viljelijöiden käynnistystuki eli ns. starttiraha)

Edellä mainittuja lainoitusmuotoja käsitellään jäljempänä yksityiskohtaisemmin.

On varsin yleistä, että investointien rahoitus tapahtuu samanaikaisesti useampia eri rahoituslähteitä käyttäen. Eri rahoituslähteiden käyttömahdollisuuksiin vaikuttavat muun muassa viljelijän taloudellinen asema, lainaehdot ja lainojen saantimahdollisuudet. Oikeiden rahoituslähteiden valinnalla on merkittävä vaikutus koko maatilan talouteen. Näin rahoitusasioiden tunteminen on yksi menestyvän maatilan edellytys. Myös erilaisten talletusmuotojen oikea käyttö vaikuttaa tilan taloudelliseen tulokseen. Oikean rahoituksen merkitys tulee lähivuosina edelleen kasvamaan.

2.2. Valtion tukema rahoitus

Valtion tukema maatalojen rahoitus perustuu pääasiassa maatalalain (188/77) nojalla maatilatalouden kehittämisrahaston varoista myönnettäviin lainoihin ja avustuksiin sekä pankkien varoista myönnettäviin korkotukilainoihin. Lisäksi välitöntä tukea valtion toimesta voidaan myöntää maatilahallituksen hallinnassa olevia tiloja ja alueita edelleen käytettäessä (käyttösuunnitelmatoimitukset). Maatilalainoitus perustuu maatalalakiin ja asetukseen sekä maatilahallituksen antamiin yksityiskohtaisiin ohjeisiin.

Kehittämisrahaston varoista voidaan lainoja myöntää maatalalain 52 §:ssä osoitettuihin tarkoituksiin, jotka ilmenevät tarkemmin liitteestä 1. Avustuksia myönnetään määrätyissä osissa maatalasaloitusta ja tietekoa varten sekä karjarakennusten rakentamiseen, laajentamiseen ja peruskorjaukseen. Lisäksi avustuksia ja lainoja voidaan myöntää pellon tai laitumen raivaimista varten Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa.

Maatilatalouden kehittämisrahaston vuotuisen käyttösuunnitelman vahvistaa valtioneuvosto, joka voi liittää käyttösuunnitelmaan varojen käyttöä koskevia määräyksiä. Kyseisistä varoista annet-

tavat valtionlainat myönnetään luottolaitosten välityksellä.

Luottolaitokset voivat käyttää maatilalain mukaiseen lainoitukseen myös omia varojaan. Näistä varoista myönnettyjä lainoja sanotaan korkotukilainoiksi. Korkotukilainoituksessa valtio käyttää tulo- ja menoarviossa osoitetuista määrärahoista varoja luottolaitosten omista varoista myöntämien lainojen koron alentamiseen. Korkotukilainoja voidaan myöntää samoihin lainakohteisiin kuin maatilatalouden kehittämisrahaston varoista myönnettäviä lainoja.

Valtion tukemaa tilojen rahoitusta suoritetaan lisäksi porotilalain (590/69), eräiden kolttien asuttamisesta annetun lain (273/55) ja kolttien maajärjestelylain (539/69) ja kalatalouden korkotukilainoista annetun lain (1/76) nojalla myöntämällä edellytykset täyttävillä henkilöille lainoja, avustuksia ja palkkioita. Niinikään myönnetään valtion varoista lainoja ja avustuksia niihin tarkoituksiin, joista on säädetty valtion osanotosta eräiden maa- ja vesirakennustöiden suorittamiseen (433/63).

Valtion erityisrahoitustoimenpiteistä mainittakoon lisäksi valtion vuosittaisessa tulo- ja menoarviossa osoitetut määrärahat avustusten myöntämiseen maatilakiinteistöjen lämmitysjärjestelmiä ja kasvihuoneviljelmien energiainvestointeja varten sekä käynnistystuen maksamiseen nuorille viljelijöille.

Edellä mainittujen varsinaisten investointirahoitusjärjestelmien ohella on valtion rahoitustukea voitu myöntää kertaluontoisina korkotukilainoina satovahinkojen johdosta sekä vakauttamislainoina eräiden maatalousluottojen vakauttamista varten.

Maatilalainojen lainalajeista

Maatilalainoja voidaan myöntää maanostoon (tilan, lisäalueen ja asuntotilan hankkimiseen), sisarosuuksien lunastamiseen, tuotanto- ja asuinrakennusten rakentamiseen, laajentamiseen ja pe-

ruskorjaamiseen, salaojittamiseen, sähköistämiseen, vesi-huoltolaitteiden ja irtaimiston hankkimiseen sekä tien tekemiseen. Lisäksi lainoja voidaan myöntää turvetuotantoon käytettävän maan kuntoonpanoa varten sekä irtaimistolainoja turvetuotantoon tarvittavien koneiden ja laitteiden hankkimista varten.

Erikoismaataloutta varten myönnetään maatilalain mukaan lainaa puutarhaviiljelyyn, turkistarhaukseen ja kalanviljelyyn joko yksin tai varsinaisen maatalouden ohella harjoitettuna. Varsinaisen maatilatalouden ohella harjoitettua poro- ja kalataloutta sekä maatilamatkailua voidaan myös lainoittaa.

Lainansaannin edellytyksistä

Maatilalainaa voidaan myöntää yksityiselle henkilölle, mikäli henkilö

- asuu tilalla ja viljelee sitä
- omistaa tilan (tai eräissä tapauksissa vähintään puolet siitä)
- on taloudelliselta asemaltaan sellainen, että hänen tukemistaan on pidettävä tarkoituksenmukaisena (MTL 2 §:n 1 mom.). Tällöin edellytetään, ettei hänellä ilmeisesti ole tarvittavia käyttövaroja kysymyksessä olevan omaisuuden hankkimista tai suunnitellun työn suorittamista varten eikä hän voi hankkia varoja metsä- tai maatalouspääomiaan haitallisesti vähentämättä.

Taloudellista asemaa arvioitaessa otetaan huomioon asunto-osakkeiden, maatilaan kuulumattoman maaomaisuuden, arvokaiden alueiden tai muuhun niihin verrattavan omaisuuden arvo. Maatilalain 2 §:n 3 momentin mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää myös toimenpiteiden taloudelliseen tarkoituksenmukaisuuteen.

Hakijalta edellytetään, että hän

- on Suomen kansalainen
- on täysi-ikäinen, tai ellei hän sitä ole, hän on solminut avioliiton tai maatilahallitus on yksittäistapauksissa antanut erityisistä syistä luvan lainan myöntämiseen
- hallitsee itseään ja omaisuuttaan
- on maatalouteen tai erikoismaatalouteen perehtynyt ja on sen harjoittamiseen kykenevä (MTA 3 §:n 2 mom.)

Tilan osalta on seuraavia vaatimuksia:

- tilat, jotka ovat kooltaan niin suuria, että niitä ei katsota voitavan hoitaa pääasiallisesti viljelijän ja hänen perheenjäsentensä työllä, eivät ole maatilalain mukaan lainoituskelpoisia
- tilojen vähimmäiskokovaatimukset sisältyvät maatila-asetuksen 42 - 45 §:iin; tilojen vähimmäiskoko riippuu lainatarkoituksesta ja siitä millä vyöhykkeellä tila sijaitsee. Lisäksi rakennusten tulee täyttää kunnoltaan ja kooltaan tietyt vähimmäisvaatimukset
- maatilalain 4 §:n nojalla maatilalaissa tarkoitettuja toimenpiteitä ei saa kohdistaa pirstomisen kautta muodostuneeseen tilaan jos pirstominen on tapahtunut lainanhakijan tai hänen vanhempiensa toimesta.

Avustusten myöntämisestä maatilahallitus on antanut erilliset ohjeet, mutta yleensä ohjeiden sisällössä on huomattavassa määrin lainoitusharjoitusten mukaisia säännöksiä.

Keskeiset lainaehdot ja lainoituksessa sovelletut korkoehdot ja -vyöhykkeet sekä rakennusavustusalueet esitetään liitteessä 1.

Valtion tukemasta rahoituksesta ja sen kohdentumisesta

Maatilalain mukainen lainoitus on kehittynyt seuraavasti:

Valtion lainat				Korkotukilainat		
Vuosi	kpl	milj.mk		kpl	milj.mk	
		nimellis- hinnoin	1983 hinnoin ²		nimellis- hinnoin	1983 hinnoin ²
1977 ¹	11 303	289	496	2 636	91	156
1978	8 286	283	463	4 018	160	260
1979	7 364	314	472	5 527	227	342
1980	9 275	470	608	6 269	275	357
1981	9 671	592	675	6 931	304	346
1982	10 532	704	749	8 505	363	385
1983	9 722	779	779	10 034	450	450
Lisäys 1977- 1983		170 %	57 %		394 %	188 %

1)Maatilanlaki tuli voimaan 1.4.1977. Vuoden 1977 lainoista osa on aikaisemman lainsäädännön nojalla myönnettyjä.

2)Muutettu vuoden 1983 tasoon tukkuhintaindeksillä.

Valtion varoista myönnettyjen lainojen osuus koko maa- ja metsätalouden luottokannasta on jaksolla 1975 - 1982 vähentynyt 25 prosentista vajaan 23 prosenttiin.

Seuraavassa esitetään keskeisimpien lainalajien lainapääomat vuoden 1983 lopussa:

Lainalaji	Lainapääoma milj.mk 31.12.1983
Maatilanlain mukaiset	
Valtion lainat	2 847,7
Korkotukilainat	1 455,4
Maankäyttölainat	1 045,9
Perusluottolain mukaiset lainat	85,6
Salaojituslain mukaiset lainat	10,0
Satovahinkokorkotukilainat	255,8
Maataloustuotevarastokorkotukilainat	52,2
Valtion myymien tilojen ja lisäaluiden kauppahintasaatat	392,9

Vakauttamislainoja (lait 79/79 ja 398/81) myönnettiin vuosina 1979-82 yhteensä 1 643 kpl eli noin 88 milj. mk, josta korkotukilainoina noin 72 milj. mk ja loppuosa valtion varoista. Lisäksi mainittakoon kuivatus- ja tielainat (laki 433/63), joiden lainapääoma vuoden 1982 lopussa oli noin 37 milj. mk.

Maatilahallituksen antama laki antaa maatilahallitukselle mahdollisuuden maatalouden kehittämisrahaston varojen alueelliseen ohjaamiseen siten, että korkotukilainojen erilaiset saantimahdollisuudet eri osissa maata sekä kehitysaluepoliittiset näkökohdat tulevat huomioonotetuiksi. Näin ollen maatilatalouden kehittämisrahaston varoja on ohjattu huomattavassa määrin kehitysalueille.

Maatilahallituksen lainojen alueittainen jakauma vuosina 1981, 1982 ja 1983 esitetään taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Maatilahallituksen lainojen jakaantuminen eri lainoitusvyöhykkeille. Vyöhykejako esitetty liitteessä 1.

Vyöhykejako	1981			1982			1983		
	MKR	KT	Yht.	MKR	KT	Yht.	MKR	KT	Yht.
I vyöhyke	106.9	19.5	126.4	123.7	18.6	142.3	129.0	26.2	155.2
II vyöhyke	233.9	75.7	309.6	268.6	98.1	366.7	257.9	128.3	386.2
III vyöhyke	178.8	75.6	254.4	194.1	103.5	297.6	232.6	125.0	357.6
Yhteensä	519.6	170.8	690.4	586.4	220.2	806.6	619.5	279.5	891.0
IV vyöhyke	72.8	133.1	205.9	117.8	142.9	260.7	159.7	170.5	330.2
Koko maa	592.4	303.9	896.3	704.2	363.1	1067.3	779.2	450.0	1229.2

Kehittämisrahaston lainavaroja ohjattaessa on viime vuosina otettu entistä enemmän huomioon muun muassa työllisyysnäkökohdat ja erityisalueiden kuten Lapin ja Kainuun tarpeet.

Maatilalain mukaiset lainat ovat jakautuneet eri tarkoituksiin seuraavasti:

Lainoituskohde	Vuosi									
	1977		1978		1981		1982		1983	
	MKR ¹	KT ²	MKR	KT	MKR	KT	MKR	KT	MKR	KT
	prosenttia lainojen yhteismäärästä (mk)									
Maanosto	26.4	30.7	26.0	28.8	37.2	29.7	38.8	37.8	51.1	41.9
Sisäosuuden lunastaminen	2.3	7.7	10.8	9.5	7.9	2.5	12.6	3.4	15.0	4.1
Rakentaminen yhteensä	59.6	42.9	59.0	47.3	54.3	48.2	48.1	39.2	33.4	35.0
- asunnot	39.4	6.2	38.1	10.1	30.4	6.3	26.6	4.2	21.2	3.6
- rakentamislainat	20.2	36.7	20.9	37.2	23.9	41.9	20.6	35.0	12.2	31.4
Vesihuolto	0.6	0.2	0.8	0.5	0.4	0.8	0.2	0.5	0.2	0.8
Turvetuotanto	-	-	-	-	-	-	0.1	0.2	0.2	0.4
Irtaimisto	0.8	0.1	0.7	1.0	-	8.7	-	9.3	-	9.7
Salaojitus	2.3	18.3	1.4	12.0	0.0	9.5	0.1	9.0	0.0	7.7
Sähköistäminen	1.0	0.1	1.0	0.5	0.2	0.5	0.2	0.5	0.1	0.3
Tien teko	0.1	-	0.1	0.4	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1

- 1) Maatilatalouden kehittämisrahaston lainat eli valtion lainat
- 2) Korkotukilainat

Viime vuosina on lainoitusta kohdennettu suhteellisen voimakkaasti maanostojen ja sukupolvenvaihdosten suuntaan ja toisaalta rakentamisen osuutta on tuotantopoliittisin perustein supistettu. Salaojituksen ja irtaimistohankintojen rahoituksessa korkotukilainoitus on keskeisessä asemassa.

Lainoituksen ohella käytetään maatilatalouden kehittämisrahaston varoja muun muassa seuraavassa asetelmassa esitettyihin rahoituskohteisiin:

Käyttökohde	Vuosi					
	1978	1979	1980	1981	1982	1983
	myönnetty milj.mk					
Maanosto valtiolle, MHOL:n mukaiset lunastukset ym.	40,0	57,0	83,0	95,0	105,0	95,0
MTL:n mukaiset rakentamis- ja raivausavustukset	-	-	-	20,0	14,1	13,5
Salaojitusavustukset	7,0	14,0	18,5	18,9	18,9	24,0
Tientekoavustukset	5,0	6,0	7,0	7,0	8,0	9,5
Porotilalain mukaiset rakennuspalkkiot ja kolttilain mukaiset avustukset	14,0	11,7	15,9	10,9	13,9	6,9
Muut (kulutusmenoja)	17,4	18,3	17,7	18,7	21,1	24,5
Yhteensä	83,4	107,0	142,1	170,5	181,0	173,4

Maatilahallituksen maanostotoiminnan (taulun 1. rivi) tarkoituksena on ostaa valtiolle sellaista maata, jota voidaan käyttää pääasiassa tilojen lisämaaksi. Huomattava osa ostoista - esimerkiksi vuonna 1982 47 milj.mk - käytetään ostoihin, joita edelsi kielteinen päätös maanhankintalupa-asiassa.

2.3 Muu rahoitus

Pankkilainat

Pankkien myöntämät lainat muodostavat n. 2/3 kaikista maatilojen luotoista. Pankkilainat myönnetään yleensä velkakirjalainoina, jos tarvittava laina-aika on vähintään yksi vuosi. Lyhyempää aikaa varten myönnetään vekseleitä tai shekkiluottoa.

Velkakirjalainojen ehdot vaihtelevat rahoituskohteen ja -määrän mukaan. Laina-ajat ovat esim. koneiden kohdalla enintään 3 - 5 vuotta, rakennusten kohdalla 5 - 10 vuotta ja maatilakauppoihin liittyvissä luotoissa jopa yli 10 vuottakin. Korot ovat n. 10 - 12 %. Käyttöpääomaan kohdistuvien luottojen korot ovat yleensä hieman korkeammat kuin investointiluottojen. Lainansaannin edellytyksenä on tietty omarahoitusosuus.

Shekkiluottoa eli luotollista shekkitiliä käytetään lähinnä käyttöpääoman rahoituksessa. Maatiloilla shekkiluoton käyttö on vielä vähäistä verrattuna muuhun yritystoimintaan. Shekki-luotossa sovitaan tilalle sopiva luottoraja, jonka rajoissa luottoa voi käyttää. Korko maksetaan käytetyn luoton mukaisesti. Koron lisäksi luotollisesta shekkitilistä maksetaan luottorajan mukainen provisio (n. 2,5 % v). Korko on samaa tasoa kuin velkakirjaluottojen kohdalla.

Vekseli on jokapäiväiseen pankkitoimintaan kuuluva lyhyt-aikaisen luotonannon muoto. Vekselin korko (n. 11 - 13 %) sekä muut kulut suoritetaan jo luottoa nostettaessa. Tavallisin vekselin laina-aika on 3 - 6 kk. Vekseli soveltuu ehkä parhaiten jonkin huomattavan hankinnan tilapäisrahoitukseen, kun hankinnan lopullinen rahoitus on jo näköpiirissä.

Pankkilainoista aiheutuu koron lisäksi seuraavia kustannuksia:

- leimavero 1,5 % (alle vuoden luotot 0,125 %/kk)
- toimitusmaksu 60 mk tai 120 mk (>20 000 mk:n luotto)
- luotonvarausprovisio yleensä 0,35 %

Pankkilainat samoin kuin kaikki muutkin luotot tarvitsevat vakuuden. Maatilojen luottojen vakuutena on yleisimmin kiinteistökiinnitys. Myös henkilötakauksia voidaan käyttää. Eräissä tapauksissa voivat myös liikelaitokset toimia takajina. Vakuuskysymykset eivät yleensä ole maatilojen luottojen kohdalla ongelmana.

Maatilatalouden erityisluottolähteet

Maatalousalan työeläkekassasta lainaa voi saada muun muassa joko "normaalia" tai erikoismaataloutta harjoittava viljelijä tai kauppapuutarha, joka on maksanut LEL-eläkevakuutusmaksuja ulkopuolisista työntekijöistä em. kassaan. Lainan saannin edellytyksenä on, että maksuja on kertynyt kolmen viimeisen vuoden aikana yhteensä vähintään 1 000 markkaa.

Lainaa voi saada asuin-, tuotanto- ja talousrakennusten rakentamiseen ja peruskorjaamiseen, tilan ja lisämaan ostoon, sisärosuuksien lunastamiseen, salaojittamiseen ja koneistamiseen. Lainoista perittävä korko on 11,15 % (1984) ja laina-aika on enintään 6 vuotta. Lainan määrä on enintään 50 % kustannusarviosta. Lisäksi lainan suuruus riippuu maksettavista vakuutusmaksuista. Jos maksettuja vakuutusmaksuja on kolmen vuoden ajalta kertynyt vähintään tuhat markkaa, lainaa voi saada enintään 70 000 markkaa. Yli 70 000 markan lainansaanti edellyttää maksettujen vakuutusmaksujen moninkertaistamista edellä mainitusta. Myös mahdollinen aikaisempi maatalousalan työeläkekassasta saadun lainan jäljelläoleva määrä vaikuttaa myönnettävän lainan suuruuteen. TEK-lainoja on yleensä ollut käytettävissä kysyntää vastaavasti. Lainat haetaan osuus- ja säästöpankkien välityksellä.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen varoista voivat lainaa saada alle 65-vuotiaat Myel-vakuutetut viljelijät, kalastajat ja porotalouden harjoittajat edellyttäen, että eläkevakuutusmaksut Melaan ovat kunnossa. Lainoja myönnetään tuotannollisten investointien rahoittamiseen, esim. rakentamiseen (ei asuinrakennukset), maanostoon, salaojittamiseen ja koneistamiseen. Lainoista perittävä korko on 10 % (1984) ja laina-aika on enintään 6 vuotta. Lainan määrä on yleensä 20 000 - 50 000 markkaa. Lainaa voi hakea osuuspankkien ja säästöpankkien välityksellä vapaamuotoisella hakemuksella. Melan lainoitusmahdollisuudet ovat olleet vähäiset.

Vakuutusyhtiöt myöntävät luottoja luonnollisille henkilöille ja yrityksille, jotka maksavat vakuutusmaksuja ko. yhtiöille. Lainaa myönnetään tuotantoon liittyviin investointeihin kuten tuotantorakennusten rakentamiseen tai peruskorjaamiseen, maanostoon ja koneiden hankkimiseen. Joistakin vakuutusyhtiöistä voi saada lainaa myös asunnon rakentamiseen. Lainan korko on yleensä 11 - 13 %. Lisäksi vakuutusyhtiöt usein edellyttävät pankkitakausta vakuudeksi. Laina-aika on yleensä 3 - 6 vuotta käyttötarkoituksesta ja määrästä riippuen. Lainan määrä, joka olennaisesti riippuu vuosittain maksettavista vakuutusmaksuista, vaihtelee yleensä 20 000 - 100 000 markan välillä. Vakuutusyhtiöstä riippuen lainan saantiin tarvittava maksujen vähimmäismäärä on 5 000 ja 10 000 markan välillä. Maksuina huomioidaan kaiken tyyppisistä vakuutuksista maksetut maksut. Vakuutusyhtiöt myöntävät lainat itse ja lainat haetaan suoraan niiltä.

Kehitysaluerahasto tukee maatalouteen liittyen lähinnä maatalouden erikoistuotantomuotja. Näitä ovat muun muassa kauppuutarhat, turkistarhaus, maatilamatkailu, myyntiin tapahtuva turvetuotanto, kalatalous, kalanviljely ja taimitarhaus (myyntiin). Edellytyksenä on, että yritys toimii kehitysalueilla tai niiden ulkopuolisilla tukialueilla. Hanketta ei yleensä saa aloittaa ennen lainahakemuksen tekemistä. Kera tekee yritystutkimuksen lainoituksen kohteena olevasta yrityk-

sestä ja hankkeesta. Kovin pieniä hankkeita (kustannusarvio esimerkiksi alle 60 000 markkaa) Kera ei mielellään rahoita. Toiminnan tulee olla niin laajaa, että siitä tehdään elinkeino-ilmoitus. Jos toimintaa harjoitetaan normaalin maatalouden yhteydessä, tulee Keran rahoittama toiminta pitää muusta maataloudesta erillään (erillinen kahdenkertainen kirjanpito). Kera voi lainoittaa rakennusten ostoa ja rakentamista, maa-alueiden hankkimista, koneita ja kalustoa sekä pysyvää käyttö-pääomaa.

Lainan korko on yleensä 10,75 %. Jos luotto myönnetään ilman turvaavia vakuuksia, on korko hieman suurempi. Lisäksi peritään noston yhteydessä 0,5 %:n maksu luottotappiorahastoon. Laina-aika on enintään 20 vuotta, yleensä 6 - 8 vuotta, vapaavuosia voi saada enintään 4, yleensä 1 - 2 vuotta. Luoton määrä voi olla yleensä 30 - 35 % kustannusarviosta. Lainat haetaan Keran aluekonttorista.

Viljelijä voi hankkia esimerkiksi tarvitsemiaan koneita myös myyjäliikkeen antaman luoton turvin eli osamaksukaupalla. Ostaja maksaa tällöin kauppahinnasta velaksi jäävästä osuudesta sovitun suuruisen erän esimerkiksi kuukausittain tai joka kolmas kuukausi. Maksuerä sisältää sekä lainan lyhennyksen, koron että liikkeen muut kulut. Korkotaso on tavallisesti 16 - 18 %. Hankittu laite siirtyy ostajan omistukseen sen jälkeen, kun viimeinen osamaksuerä on maksettu. Käsirahan osuuden tulee osamaksukaupassa olla yleensä vähintään 30 %. Pisin maksuaika on kohteesta riippuen 30 - 36 kk. Osamaksurahoitus tulee normaalisti kalliimmaksi kuin muut lainoitusmuodot, joten sitä kannattaisi käyttää vain silloin, kun saatavissa ei ole edullisempaa rahoitusmuotoa.

Leasing tarkoittaa pitkäaikaista vuokrausta rahoitusyhtiön välityksellä. Tätä toimintaa harjoittavat muun muassa pankkien omistamat rahoitusyhtiöt. Vuokraajan ei tällöin tarvitse sijoittaa pääomaa koneen hankkimiseen, vaan hän maksaa esimerkiksi joka kolmas kuukausi vuokraa koneesta. Vuokra maksetaan etukäteen ja sen suuruus vaihtelee, riippuen muun muassa koneen hinnasta ja korkokannasta. Vuotuinen korko voi olla esimerkiksi 3 vuoden vuokra-ajalla noin 40 % ja viiden vuoden vuokra-ajalla

noin 25 % koneen hinnasta. Vuokra-ajan päätyttyä vuokraaja voi yleensä halutessaan ostaa koneen itselleen tai jatkaa sopimusta alennetulla maksulla. "Liisauksen" etuna nähdään pienen pääomatarpeen lisäksi vuokrakulujen verovähennyskelpoisuus. Suomalaisessa maatilataloudessa leasing-järjestelmän käyttö on yleensä epäedullinen rahoitusmuoto. Koneiden hankkiminen leasingilla on eräillä aloilla jo varsin yleistä ja tulee maataloudessakin pääomien niukkuuden vuoksi tulevaisuudessa vähitellen yleistymään.

Maatilatalouden liitännäiselinkeinojen rahoitushuoltotoimikunnan (1984:9) mietinnössä on selvitetty maatalouden erikoisalojen ja maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan tukea. Rahoitushuoltotoimikunnan esityksessä ehdotetaan nykyisen hajanaisen tukijärjestelmän yhtenäistämistä.

2.4 Maatilojen kokonaisvelat ja velkarakenne

Maatilojen rahoituksessa on vieraan pääoman käyttö lisääntynyt viime vuosina varsin nopeasti. Seuraavassa asetelmassa esitetään maa- ja metsätalouden kokonaisluottokannan kehitys vuosina 1961 - 1982 (luottokantatilasto).

<u>Vuosi</u>	<u>milj.mk</u>	<u>suhdeluku (1961=100)</u>	<u>milj.mk¹</u> <u>v.1982</u> <u>tasossa</u>
1961	1 328	100	7 450
1965	1 951	147	9 267
1970	2 962	223	11 196
1975	5 099	384	10 198
1980	10 463	788	12 765
1981	12 344	930	13 208
1982	14 394	1 084	14 394
1983 e	16 102	1 212	n. 14 650

1) deflatoitu tukkuhintaindeksillä

Kokonaisluottokanta on lisääntynyt yli kymmenkertaiseksi vuodesta 1961 lähtien. Vastaavana aikana tukkuhintaindeksi on noussut vain noin 5,2 kertaiseksi. Velkojen lisäys on ollut erityisen nopeaa vuoden 1975 jälkeen. Ne ovat nimellisesti

lähies kolminkertaistuneet ja tukkuhintaindeksillä deflatoituna velat ovat kasvaneet yli 40 %. Velkojen kasvuun on vaikuttanut voimakkaan inflaation lisäksi myös sääoloiltaan poikkeuksellisen huonojen vuosien sattuminen 1970-luvun loppupuolelle. Velkojen kasvun ohella maataloustulo on kehittynyt epäedullisesti, mikä osaltaan selittää velkaantumista. Maataloustulon kehitystä kuvaa muun muassa se, että maatalouden kokonaistuotosta jäi maataloustuloksi vuonna 1975 vielä 38,3 %, mutta vuonna 1981 vain enää 23,8 %. Vuonna 1983 suhde nousi yli 30 prosentin, mihin vaikutti suurelta osin hyvä sato.

Pankit ovat rahoittaneet maatalojen lainoista noin kaksi kolmasosaa. Vakuutuslaitosten osuus oli vuonna 1982 2,4 %. Valtion ja muiden julkisyhteisöjen osuus on laskenut viime vuosina ollen vuonna 1982 30,2 %. Muiden rahoituslaitosten osuus vuonna 1982 oli 4,2 %.

Lainatyypeittäin maa- ja metsätalouden luotot jakaantuivat vuonna 1982 seuraavasti (luottokantatilasto):

	milj.mk	%
shekkiluotot	298	2.1
vekselit	1 125	7.8
velkakirja- lainat	9 065	63.0
valtion va- roista väli- tetty	3 288	22.8
Muut	618	4.3
Yhteensä	14 394	100.0 %

Eri lainatyyprien osuus on pysynyt vuodesta 1975 lähtien lähes samana. Vekselien osuus on ollut korkeimmillaan huonoina satovuosina 1977 - 1978 (9.0 % ja 9.8 %).

Koska maatalojen lainoista suurin osa on velkakirjalainoja ja pitkäaikaisia valtion varoista välitettyjä lainoja (yhteensä

85.8 % vuonna 1982), lainojen vuotuiset lyhennykset jäävät keskimäärin melko alhaisiksi lainapääomaan verrattuna. Maatilojen lainojen korkotaso on keskimäärin noin 7 % (vuonna 1982), mikä on selvästi alempi taso kuin mitä elinkeinoelämä keskimäärin joutuu lainoista maksamaan. Jos maatilalainojen osuus lainakannasta tulee alenemaan, se nostaa keskikorkotasoa.

3. VEROTUSAINEISTOON PERUSTUVA SELVITYS MAATILOJEN VELKAISUUDESTA

3.1 Yleistä

Seuraavassa tarkastellaan maatilojen velkaisuutta verotus-tietojen pohjalta. Työryhmällä oli käytössään verotusaineis-ton tietoja vuosilta 1980 ja 1981. Tässä esitetään vuoden 1981 aineistoon pohjautuvia tuloksia¹⁾. Vertailussa nämä osoittautuivat melko yhdenmukaisiksi vuoden 1980 tietojen kanssa. Tarkastelussa selvitetään muun muassa tilojen jakaumaa velkaluokkiin, velkojen suhdetta varoihin ja velkojen suhdetta tuloihin. Aineiston suomissa rajoissa velkaisuutta on tutkittu tilakokoluokittain, tuotantosunnittain ja ikäluokittain ja jossain määrin myös alueittain.

Keskimääräinen maa- ja metsätalouteen kohdistuvan velan määrä tilaa kohti oli vuonna 1981 runsaat 71 000 mk. Lisäksi tiloilla oli muita kuin maatilatalouteen kohdistuvia velkoja noin 15 000 mk/tila. Tässä luvussa ovat mukana vain sellaiset tilat, joilla oli kyseisenä ajankohtana velkaa. Tuotantosunnittain velkamäärät vaihtelivat seuraavasti tiloilla, joilla oli velkaa

1) Maatalouden yritys- ja tulostilaston aineiston perusjoukkoon kuuluvat sellaiset maatilat, joilla on viljelyksessään peltoa tai puutarhaa vähintään kaksi hehtaaria ja joita verotetaan maatilatalouden tuloverolain perusteella. Perusjoukko on muodostettu em. ehdot täyttävistä maatilarekisterin tiloista, joita oli vuoden 1980 lopussa 189 772 kpl. Otoksena oli kaikkiaan 15 882 tilaa, joten otantasuhteeksi tuli 8,8 %. Lopullisen otoksen kooksi muodostui tilastokadon ja perusjoukosta poistamisen jälkeen 14 829 tilaa. Eräiden tunnistetietojen puutteellisuuden vuoksi voitiin velkatyöryhmän otosaineistona käyttää vain 9 832 tilan tietoja.

<u>Tuotantosuunta</u> ¹	<u>Keskimääräinen velka</u> mk/tila
lypsykarjatilat	67 400
lihakarjatilat	66 400
sikatilat	171 800
siipikarjatilat	100 000
viljatilat	67 000
muut kasvinviljelytilat	81 100
sekamuotoinen tuotanto	59 100
Keskimäärin	71 500

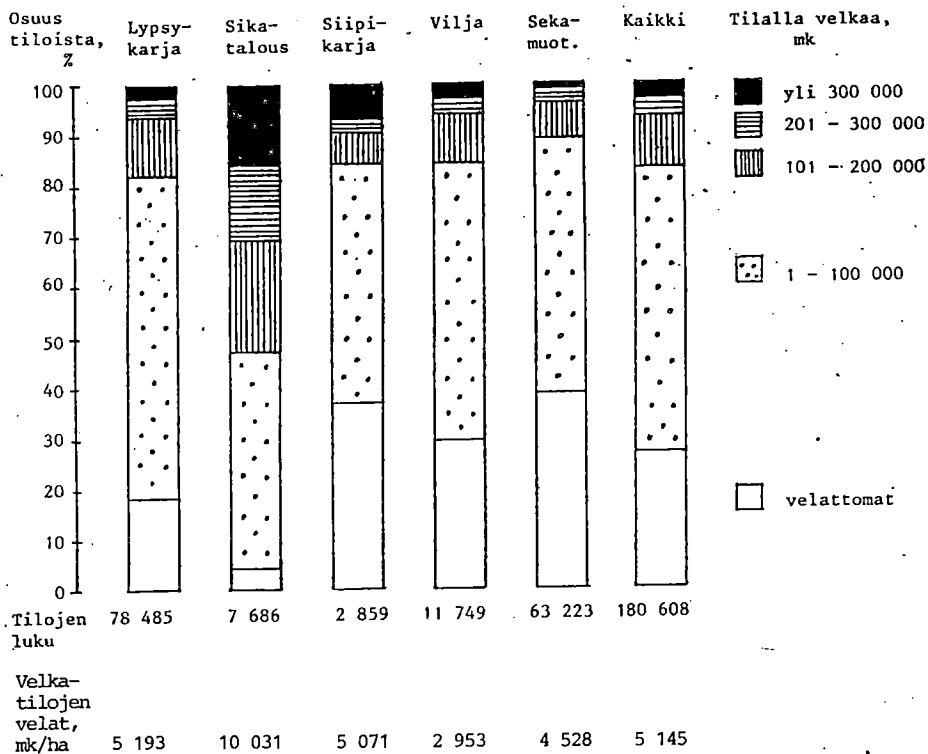
Velan määrä lisääntyi peltoalan kasvaessa. Suuruusluokassa 5-10 peltoha velkaa oli keskimäärin noin 33 800 mk/tila ja yli 50 ha:n tiloilla noin 10-kertainen määrä. Etelä-Suomen alueella keskimääräinen tilakohtainen velka vaihteli koko maan keskiarvosta lähes 100 000 markkaan, muualla maassa jäätiin keskiarvon alapuolelle melko selvästi. Vähiten velkaa oli Oulun läänissä, vajaat 57 000 mk/tila.

3.2. Tilojen jakauma velkaluokkiin

Jakauma velkaluokkiin antaa yleiskuvan maatilojen velkaisuudesta. Velkarasituksesta ei tämän perusteella voi tehdä johtopäätöksiä, koska eri tyyppisten tilojen velkankantokyky on usein erilainen.

Velattomia tiloja oli vuonna 1981 noin 49 000 kpl eli 27 % maataloista. Velkaluokissa 1 - 10 000 mk oli vastaavasti noin 39 800 tilaa (22%) ja velkaluokissa 10 001 - 20 000 mk n. 14300 tilaa (8 %). Sellaisia tiloja, joiden velat ylittivät 100000 mk oli noin 30000 kpl ja näiden prosenttiosuudeksi koko tilaluvusta muodostui vastaavasti 17 %. Tilojen yksityiskohtainen jakauma velkaluokkiin esitetään liitteessä 2.

1) Tuotantosuunnat on muodostettu siten, että päätuotteen osuus maatalouden bruttotuloista on vähintään 80 %.

KUVIO 1. Tilojen jakauma velkaluokkiin eri tuotanto-suunnissa vuonna 1981

Suhteellisesti eniten velattomia maatiloja oli sekamuotoista tuotantoa harjoittavilla tiloilla sekä siipikarjataloilla ja myös viljataloilla näitä oli yli keskiarvon. Sikataloutta harjoittavista tiloista velattomien osuus oli alle 5 %, mutta yli 300 000 mk velkaantuneiden osuus vastaavasti kaikkein suurin eli yli 15 %. Velkojen määrän perusteella sikataloustilat olivat selvästi eniten velkaantuneita. Myös siipikarjataloutta harjoittavista tiloista huomattava osa kuului suurivelkaisiin. Sekamuotoista tuotantoa harjoittavista oli suhteellisen vähän yli 300 000 mk velkaantuneita.

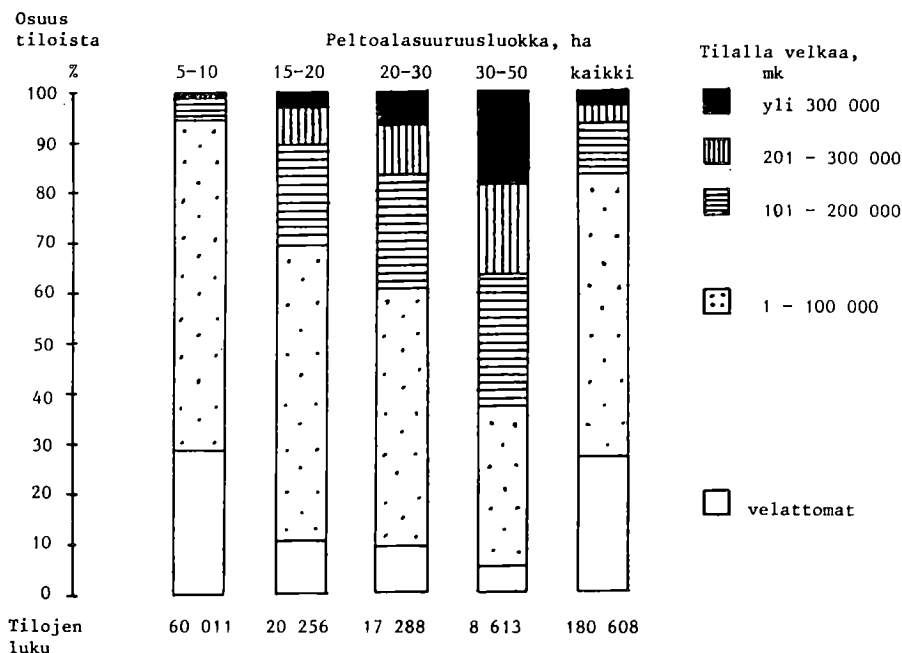
Sellaisia tiloja, joilla oli velkaa yli 200 000 mk oli vuonna 1981 12 020 kpl ja sellaisia, joilla oli yli puoli miljoonaa velkaa, oli 1 374 tilaa.

Tilan tuotantosuunta	Maatilat, joilla oli vuonna 1981 velkaa vähintään			
	200 000 mk		500 000 mk	
	kpl	%	kpl	%
Lypsykarjatilat	4 964	41.3	282	20,5
Sikatilat	2 336	19,4	393	28.6
Siipikarjatilat	267	2.2	41	3.0
Viljatilat	673	5.6	69	5.0
Sekamuotoiset	2 742	22.9	488	35.5
Muut	1 038	8.6	101	7.4
Kaikki tilat	12 020	100.0	1 374	100.0

Tiloista, joilla oli velkaa yli 200 000 mk, oli lypsykarjataloja runsaat 40 %. Niistä tiloista, joilla oli yli puoli miljoonaa markkaa velkaa, kasvoi sikataloustilojen ja myös sekamuotoisten taloutta harjoittavien osuus selvästi. Vastaavasti pieneni lypsykarjatalojen osuus.

Yli 200 000 mk velkaisten tilojen osuus oli Etelä-Suomessa noin 10 % koko tilaluvusta. Keski- ja Itä-Suomessa vastaava osuus oli 5 - 6%, paitsi Mikkelin läänissä, missä osuus on neljän prosentin tienoilla, kuten Oulun ja Lapin lääneissäkin. Yli puoli miljoonaa velkaantuneista tiloista 73 % sijaitsi Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä.

Kokonaan velattomia tiloja oli suhteellisesti ottaen eniten Lapissa (43 % tilojen määrästä), Ahvenanmaalla (39 %) ja Oulun läänissä (31 %). Neljällä tilalla viidestä Lapissa ja Pohjois-Karjalassa oli velkaa alle 50 000 mk.

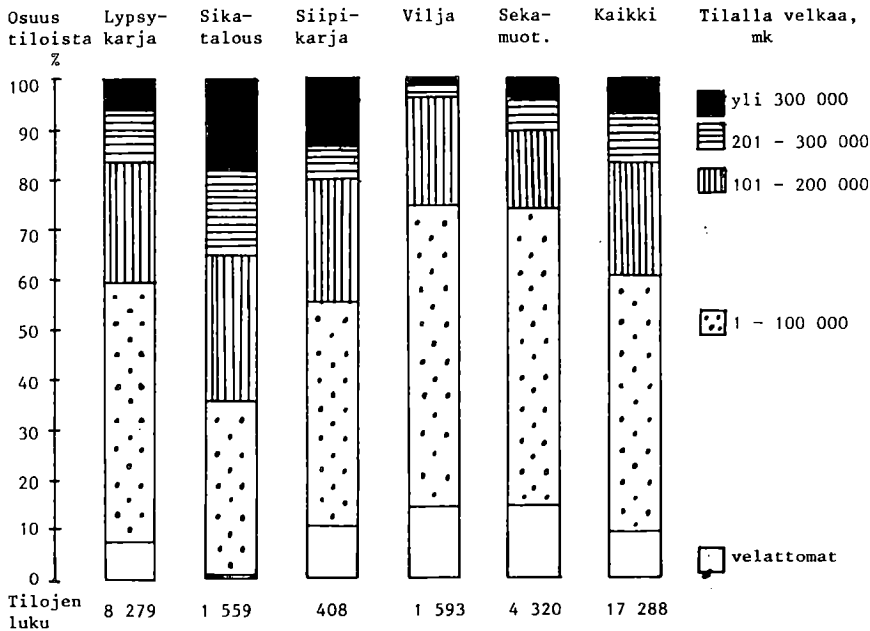

KUVIO 2. Tilojen jakaantuminen velkaluokkiin tilan peltoalan mukaan vuonna 1981

Tilan peltoalan kasvaessa lisääntyi samalla velkaisten tilojen osuus tilojen kokonaismäärästä. Vastaavasti supistui velattomien tilojen osuus. Kaksi kolmannelle yli puolen miljoonan markan veloista on yli 30 peltotehtaarin tiloilla. Suuruusluokassa 30 - 50 peltotehtaaria oli yli 300 000 mk velkaisia tiloja lähes 19 % tiloista. Kuitenkin suurivelkaisia tiloja esiintyi myös pienissä tilakokoluokissa.

Suuruusluokkaan 20 - 30 peltotehta kuuluvat tilat olivat keskimääräistä velkaisempia, koska tähän kokoluokkaan kuului paljon voimaperäistä tuotantoa harjoittavia viljelmää. Tässäkin suuruusluokassa olivat sikataloustilat erityisen velkaisia, mutta velkaisia tiloja löytyi myös siipikarjatalouden piiristä.

jossa tuloksen luotettavuutta kuitenkin heikensi pieni tilamäärä. Viljajaloilla yli 300 000 mk velkaisten tilojen osuus oli kaikkein pienin ja muutenkin viljajalojen velkamäärä näytti tässä kokoluokassa olevan keskimääräistä pienempi. Velattomia sikajaloja oli 20-30 hehtaarin kokoluokassa vain vähän, mutta siipikarjajaloja sen sijaan yli keskiarvon.

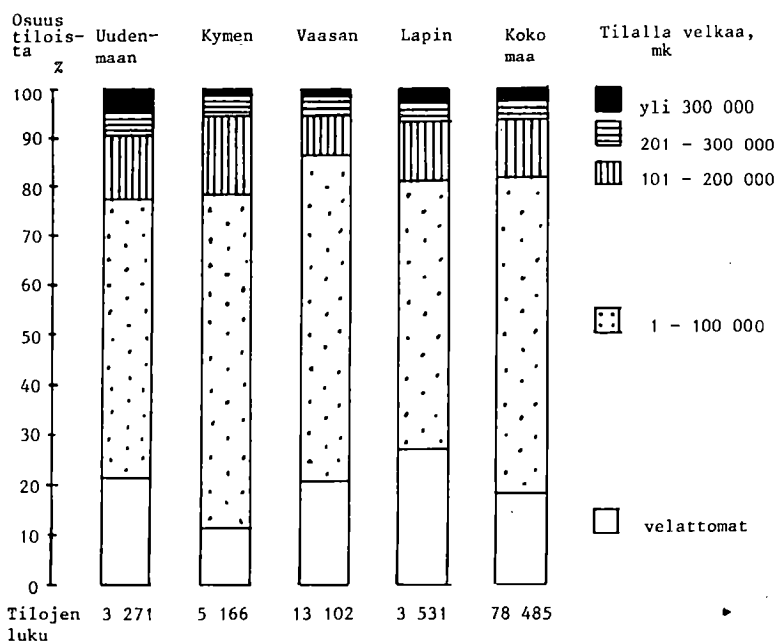
KUVIO 3. 20 - 30 peltohehtaarin tilojen jakauma velkaluokkiin eri tuotantosuunnissa vuonna 1981

Otoskoon pienuuden vuoksi tuotantosuunnittaisia tuloksia on tarkasteltu melko yleispiirteisesti alueittain ja eri kokoluokissa.

Vuonna 1981 oli lypsykarjajaloilla velkaa keskimäärin koko maassa 5 193 mk/ha. Tähän keskiarvoon on laskettu mukaan vain sellaiset tilat, joilla oli velkaa. Lypsykarjajalat jakautuivat velkaluokkiin vuonna 1981 seuraavasti:

Velka mk/tila	Peltola									
	5 - 10 ha		10 - 15 ha		20 - 30 ha		30 - 50 ha		Kaikki	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%
0	6 367	22.2	2 548	14.1	626	7.6	158	5.8	14 499	18.5
1-100 000	20 470	71.3	12 639	70.1	4 311	52.0	789	29.1	49 848	63.5
101-200 000	1 538	5.4	2 239	12.4	1 986	24.0	753	27.8	9 174	11.7
201-300 000	239	0.8	422	2.3	836	10.1	588	21.6	3 154	4.0
301-	93	0.3	203	1.1	520	6.3	425	15.7	1 810	2.3
Yhteensä	28 707	100	18 051	100	8 279	100	2 713	100	78 485	100
Velat, mk/ha	4 964		5 165		5 060		5 221		5 193	

Tilakoon kasvaessa lisääntyi suurivelkaisten tilojen osuus ja velattomien osuus väheni. Eniten suurivelkaisia oli yli 20 peltola: kokoluokissa, mutta myös aivan pienillä tiloilla oli velkaa jopa yli 300 000 mk.

KUVIO 4. Lypsykarjatilojen jakauma velkaluokkiin eräissä läänissä ja koko maassa vuonna 1981.

Kuviossa 4 oli mukana lähinnä maan keskiarvosta poikkeavia alueita. Suurivelkaisia lypsykarjatiloihin oli suhteellisesti eniten Uudellamaalla, jossa sellaisia tiloja, joiden velat ylittivät 300 000 mk oli lähes 5 % tilaluvusta. Kymen läänissä oli velattomia tiloja vain 12 % ja suurivelkaisten osuus oli pieni. Vaasan läänissä lypsykarjatiloihin oli suhteellisen vähän yli 100 000 markan velkaluokissa. Lapin läänin lypsykarjatiloihin oli 27 % velattomia, mikä oli selvästi yli maan keskiarvon. Toisaalta Lapissa oli runsaasti myös suurivelkaisia.

Velattomia sikataloustiloja oli kaikkiaan vain vajaat 5 % kaikista sikatiloista, eikä niitä ollut juuri lainkaan 10 - 30 peltotilan suuruusluokissa. Sellaisia sikatiloja, joiden velat olivat yli puoli miljoonaa oli koko maassa lähes 400 kpl, näistä 90 % oli Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen ja Vaasan läänien alueella.

Siipikarjatiloihin oli suhteellisen paljon suurivelkaisia ja toisaalta paljon kokonaan velattomia. Eniten velkaa oli suurilla siipikarjatiloihin. Tilojen lukumäärän vähäisyyden vuoksi ei alueellista tarkastelua voitu suorittaa.

Viljanviljelytilat jakautuivat velkaluokkiin suunnilleen samalla tavalla kuin kaikki tilat keskimäärin, joskin velattomia oli vähän keskimääräistä enemmän ja suurivelkaisia vastaavasti vähemmän. Tilakoon kasvaessa velattomien osuus aleni niin, että suuruusluokassa 30-50 peltotila se oli vain noin 6 %.

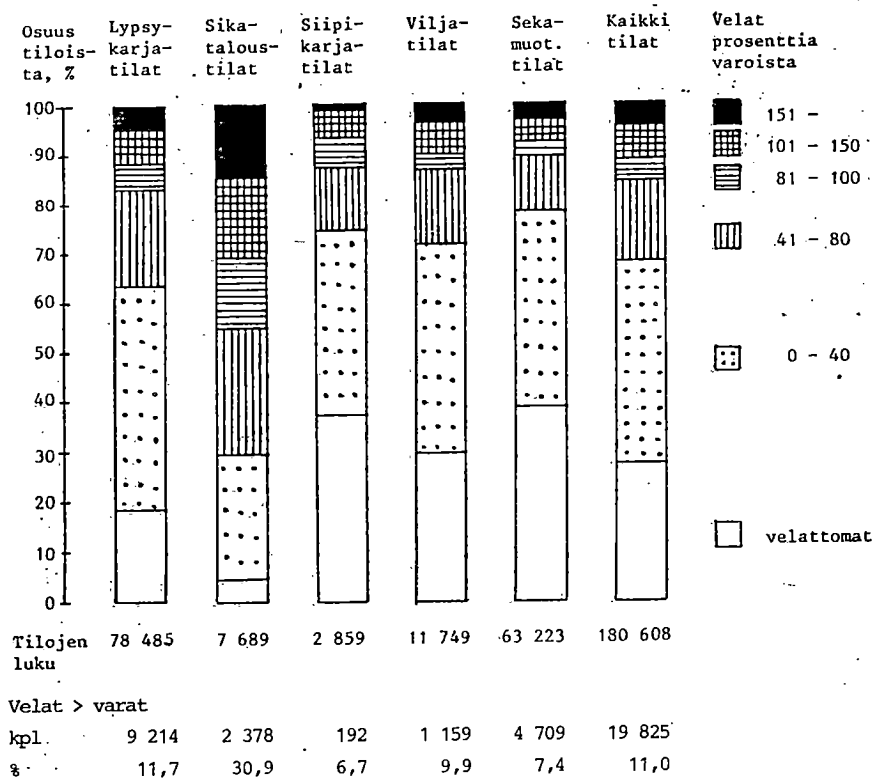
Yli 300 000 mk velkaantuneista viljatiloista (noin 350 tilaa) kaksi kolmasosaa sijaitsi Uudellamaalla tai Turun ja Porin sekä Hämeen läänissä. Näillä alueilla oli kuitenkin suhteellisesti saman verran velattomia tai vähävelkaisia tiloja kuin koko maassa. Kuopion ja Vaasan läänien viljatiloista suurin osa oli alle 150 000 mk velkaluokassa tai kokonaan velattomia.

Sekamuotoiset tilat olivat keskimäärin ottaen vähän velkaantuneita. Yli 60 000 sekamuotoista tuotantoa harjoittavasta tilasta oli kuitenkin lähes 500 tilaa, joiden velat ylittivät puoli miljoonaa markkaa. Yli puoli miljoonaa velkaantuneista tiloista sekamuotoisia tiloja oli muihin tuotantosuuntiin nähden eniten. Nämä suurivelkaiset tilat sijaitsivat pääosin Etelä-Suomessa ja Vaasan läänissä.

Tilojen jakaantuminen velkaluokkiin tuotantosuunnittain esitetään liitteessä 3.

3.3 Velkojen suhde varoihin

Samansuuruinen velka aiheuttaa yleensä eri kokoisilla ja eri tyyppisillä tiloilla erilaisen velkarasituksen. Lainan vakuuden riittävyyden kannalta on merkitystä erityisesti tilan varojen ja velkojen suhteella, vaikka vakuuskysymys ei yleensä ole maatalousluottojen ongelma. Lainanantajan näkökulmasta varat/velat - suhde on tärkeä. Tässä suoritettavaa varojen ja velkojen suhteen tarkastelua vakuuden kannalta haittaa se, että omaisuus arvioidaan verotuksessa eri tavalla kuin vakuutena.

KUVIO 5. Velkojen suhde tilan verotusarvoon vuonna 1981 eri tuotantosuuntia harjoittavilla tiloilla

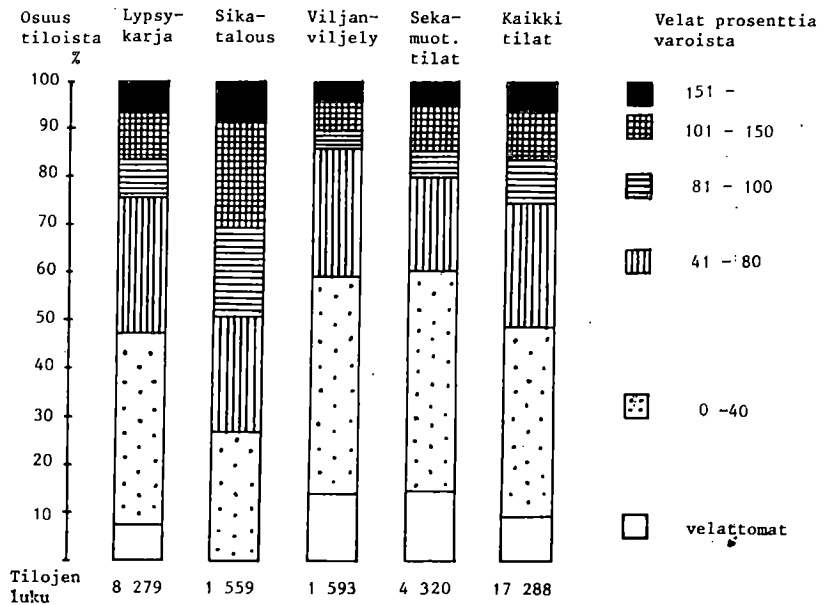
Sellaisia tiloja, joiden velat olivat suuremmat kuin varat oli vuonna 1981 yhteensä noin 19 800 kpl eli 11 % kaikista tiloista. Sikatiloilla vastaava osuus oli yli 30 %. Siipi-karjatiloiilla ja sekamuotoista tuotantoa harjoittavilla velat/varat-suhde oli keskimääräistä parempi.

Tilakoon kasvaessa lisääntyi vuonna 1981 myös sellaisten tilojen osuus, joiden velat olivat varoihin nähden suuret, kuten seuraavasta kaikkien tilojen keskiarvoista ilmenee:

Velat %	Peltoala				
	2-5 ha	10-15 ha	20-30 ha	30-50ha	Kaikki
varoista	Osuus tiloista, %				
0	57.9	16.7	9.4	5.2	27.1
0-40	31.5	45.1	39.4	30.3	41.1
41-80	5.2	21.1	25.6	32.2	16.4
81-100	1.1	5.7	8.3	10.7	4.4
101-150	1.9	7.6	11.1	14.5	6.4
151-	2.4	3.8	6.2	7.1	4.6

Edullinen suhde pienillä tiloilla johtui lähinnä pienistä velkamäärästä. Merkillepantavaa oli kuitenkin , että pelto-alaluokassa 2-5 ha suurimman velkaluokan (151-) osuus kasvoi edellisiin luokkiin nähden.

Peltoalasuuruusluokassa 20 - 30 ha tasoittuivat tuotanto-suuntien väliset erot velkojen suhteessa varoihin. Myös velkojen suhteessa varoihin olivat sikatilat peltoalasuuruusluokassa 20 - 30 ha eniten velkaantuneita. Velattomia sikataloustiloja oli tässä suuruusluokassa vain muutama. Suurivelkaisten osuus oli muissa tuotantosuunnissa kasvanut, kun se sikatiloilla oli pysynyt suunnilleen samana.

KUVIO 6. Velkojen suhde tilan varojen verotusarvoon 20-30 peltihehtaarin tiloilla eri tuotantosunnilla vuonna 1981

Velkojen suhteessa varoihin löytyi eniten velkaantuneita tiloja sikatiloista, joista 6,5 %:lla velat olivat yli 2 kertaa suuremmat kuin varat. Vastaava osuus kaikilla tiloilla keskimäärin oli 2,3 %. Sikataloustiloissa ei kuitenkaan ollut niin velkaisia tiloja, että velat ylittäisivät varat kymmenkertaisesti. Tällaisia tiloja löytyi kuitenkin muun muassa lypsykarjatalouden ja viljanviljelyn pienistä kokoluokista. Suurissa tilakokoluokissa oli yleensä vähän sellaisia tiloja, joiden velat olivat yli viisi kertaiset varoihin nähden.

3.4 Velkojen suhde tuloihin

Tilaan kohdistuvaa velkarasitusta sekä viljelijän mahdollisuuksia selviytyä veloista johtuvista menoista voidaan mitata suhteuttamalla velan määrä tai velasta johtuvien maksujen määrä viljelmältä saatavaan taloudelliseen tulokseen. Usein saattaa myös viljelmän ulkopuolisilla tuloilla olla ratkaiseva merkitys velanhoitomenoista selviytymisessä. Seuraavassa velkarasitusta pyritään arvioimaan suhteessa maatilataloudesta saatavaan tulokseen.

Aluksi selvitetään velattomuuden ja tulojen välistä riippuvuutta eräissä tuotantosuunnissa:

Tuotantosuunta	Maatalouden bruttotulot 1 - 8 000 mk		Maatalouden bruttotulot 8 001 - 30 000 mk	
	Kaikki tilat kpl	Velattomat tilat kpl	Kaikki tilat kpl	Velattomat tilat kpl
Lypsykarjatalous	182	134	8 284	4 211
Lihakarjatilat	607	402	4 190	2 138
Sikatilat	0	0	271	28
Viljatilat	1 500	942	4 179	1 666
Sekatilat	28 176	17 555	12 399	4 494
Kaikki tilat	31 845	20 005	30 835	13 288

Asetelmasta nähdään, että tilat, joiden maatalouden bruttotulot olivat enintään 30 000 mk, muodostivat huomattavan osan (noin 33 000 kpl eli 68 %) kaikista velattomista tiloista, joita oli yhteensä noin 49 000 kpl. Valtaosa vähätuloisista velattomista tiloista kuului sekamuotoista tuotantoa harjoittaviin tiloihin, mutta myös lihakarjatilojen ja viljatilojen osuus oli suhteellisen suuri. Sikatilojen osuus oli vähäinen. Liitteessä 4 esitetään tarkempi tilojen jakautuma velkaluokkiin eri tuloluokissa.

Vuonna 1981 oli runsaat 29 000 kpl eli 16 % tiloista sellaisia, joiden velat olivat suuremmat kuin kokonaistulot¹. Pienistä tiloista oli vain joka kymmenes velkaantunut vähintään mainitulla tavalla, mutta yli 50 peltohehtaarin tiloilla jo joka kolmas. Lypsykarjatilat olivat tässä suhteessa keskimääräistä vähemmän velkaisia. Kaikilla sikatiloilla velkojen suhde kokonaistuloihin oli samanlainen kuin kaikilla tiloilla yhteensä, mutta huomattavia vaihteluja esiintyi sikatilojen eri peltoalasuuruusluokissa. Joka viidennellä viljatilalla velat ylittivät kokonaistulojen määrän.

Verrattaessa velkoja maatalouden puhtaan tulon ja metsätalouden puhtaan tulon summaan havaittiin, että 75 653 tilaa eli noin 42 % tiloista oli sellaisia, joiden velat ylittivät mainitun summan. Sellaisia tiloja, joiden velat olivat

1) Kokonaistuloihin sisältyvät maatalouden bruttotulot ja metsätalouden puhdas tulo (laskennallinen).

yli kuusi kertaa niin suuret kuin maatalouden ja metsätalouden puhdas tulo oli kaikkiaan lähes 19 000 kpl eli runsas 10 % konnaismäärästä.

Seuraavassa esitetään niiden tilojen luku, joiden velat olivat yli kuusi kertaa niin suuret kuin yhteenlaskettu maatalouden ja metsätalouden puhdas tulo.

Tuotantosuurta	Tilojen luku	Tilojen osuus tuotantosuurannan tiloista %
Lypsykarjatilat	4 096	5.2
Lihakarjatilat	1 991	16.4
Sikatilat	1 057	13.8
Siipikarjatilat	272	9.5
Viljatilat	2 471	21.0
Muut kasvinviljelytilat	946	21.0
Sekamuotoiset tilat	7 852	12.4
YHTEENSÄ	18 685	10.3

Lypsykarjatilaloista 5.2 % kuului edellä olevassa asetelmassa määriteltyn velkaluokkaan ja osuus säilyi suunnilleen samana eri kokoluokissa lukuunottamatta yli 50 peltoha:n tiloja, joilla vastaava osuus oli noin 15 %. Velkojen suhde tuloihin oli suurin viljan- ja yleensä kasvinviljelyyn erikoistuneilla sekä myös nau-
takarjataloutta harjoittavilla viljelmillä.

Alle 15 peltotehtaarin viljanviljelytiloista noin neljännes oli sellaisia, joiden velat olivat yli kuusi kertaa niin suuret kuin maatalouden ja metsätalouden yhteenlaskettu puhdas tulo. Myös sikatilojen jakauma oli jonkin verran keskiarvotasoa heikompi, mutta suurissa peltoalaluokissa keskiarvoluokkaa.

Vuonna 1981 oli maataloista viidennes sellaisia, joiden velat olivat yli kuusi kertaa niin suuret kuin maatalouden puhdas tulo, kuten alla olevasta astelmasta ilmenee:

Tuotantosuunta	Tilojen luku	Osuus kaikista tiloista
	kpl	%
Lypsykarjatilat	7 577	9.7
Lihakarjatilat	3 231	26.7
Sikatilat	1 504	19.6
Siipikarjatilat	339	11.9
Viljatilat	3 665	31.2
Muut kasvinviljelytilat	1 094	24.3
Sekamuotoiset tilat	19 444	30.8
Kaikki tilat	36 854	20.4

Pienissä ja yli 50 peltoha:n kokoluokissa edellä mainittu osuus oli yleensä keskimääräistä suurempi. Lypsykarjatilajoilla sekä siipikarjataloutta harjoittavilla tilajoilla oli tilanne keskimääräistä parempi. Sikatilojen jakauma vastasi keskimääräistä tilojen jakaumaa. Viljajaloista ja sekamuotoista taloutta harjoittavista tiloista vajaalla kolmanneksella velat olivat yli kuusi kertaa niin suuret kuin maatalouden puhdas tulo. Pienillä kasvinviljelytilajoilla suhde oli tätäkin epäedullisempi ja muilla viljajaloilla keskiarvoluokkaa.

Runsaasta 7 500 lypsykarjajalasta, joiden velat ylittivät maatalouden puhtaan tulon kuusinkertaisesti, oli 2 400 sellaista tilaa, joilla mainittu suhde oli yli 20-kertainen. Valtaosa (85 %) näistä maataloustuloon nähden erittäin velkaisista tiloista oli kooltaan alle 15 peltotehtaaria.

Lihakarjataloutta harjoittavista lähes 2 000 eli joka kuudes oli velkaantunut maataloustuloon verrattuna yli 20-kertaiseksi. Myös näistä velkaisista lihakarjatiloiista huomattava osa oli pienissä peltoalaluokissa.

Sikatilat olivat suhteessa velat/maatalouden puhdas tulo jakautuneet samoin kuin kaikki maatilat keskimäärin. Suuruusluokassa 15 - 20 peltotehtaaria noin kolmanneksella velat olivat yli kuusi kertaa niin suuret kuin maatalouden puhdas tulo. Suuremmissa peltoalaluokissa osuus laski. Noin 330 sikatilalla velat ylittivät maatalouden puhtaan tulon 20-kertaisesti. Viimeksi mainituista, erittäin velkaisista tiloista noin 70 % oli alle 15 peltotehtaan kokoluokassa. Myös maataloustuloon nähden hyvin velkaiset viljatilat olivat usein pienissä kokoluokissa.

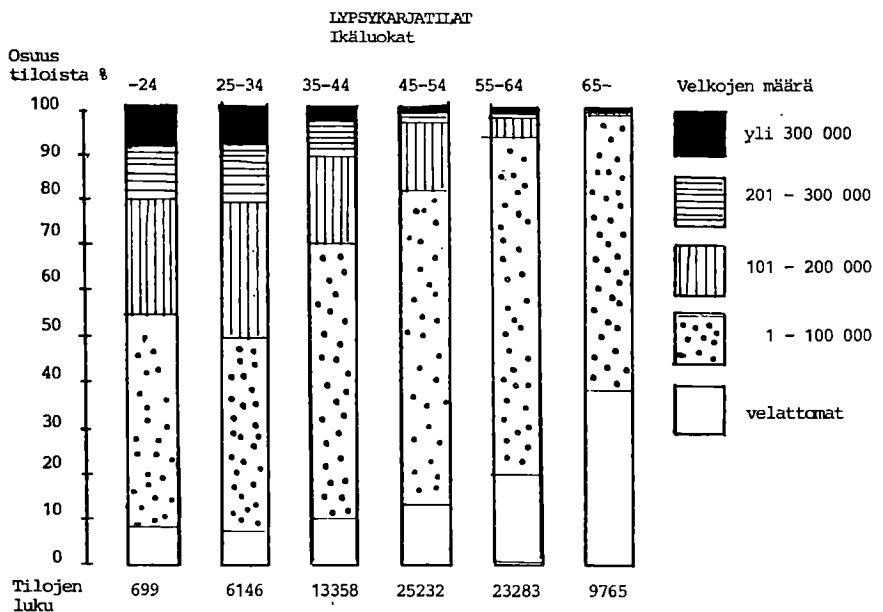
Yli 200 000 mk velkaantuneista tiloista oli noin 35 % sellaisia, joilla velkojen määrä ylitti kuusi kertaa maatalouden ja metsätalouden yhteenlasketun puhtaan tulon, kuten seuraavasta asetelmasta näkyy:

Tuotantosuunta	Tiloja	Tilat, joiden velat	
	yhteensä kpl	> 6 x tulos kpl	%
Lypsykarjatilat	4 960	1 830	36.9
Lihakarjatilat	647	238	36.8
Sikatilat	2 339	702	30.0
Viljatilat	675	301	44.6
Muut kasvinviljelytilat	392	145	37.0
Sekamuotoiset tilat	2 743	1 007	36.7
Kaikki tilat	12 023	4 268	35.5

Tuotantosuuntien väliset erot suhteellisissa osuuksissa ovat melko pienet. Sikatilat poikkeavat keskiarvosta parempaan suuntaan ja viljanviljelytilat huonompaan suuntaan. Heikossa asemassa tässä suhteessa olivat pienikokoiset tilat. Esimerkiksi alle 15 peltotehtaarin lypsykarjatiloihin jopa neljä viiden-
nestä oli mainitun rajan huonommalla puolella.

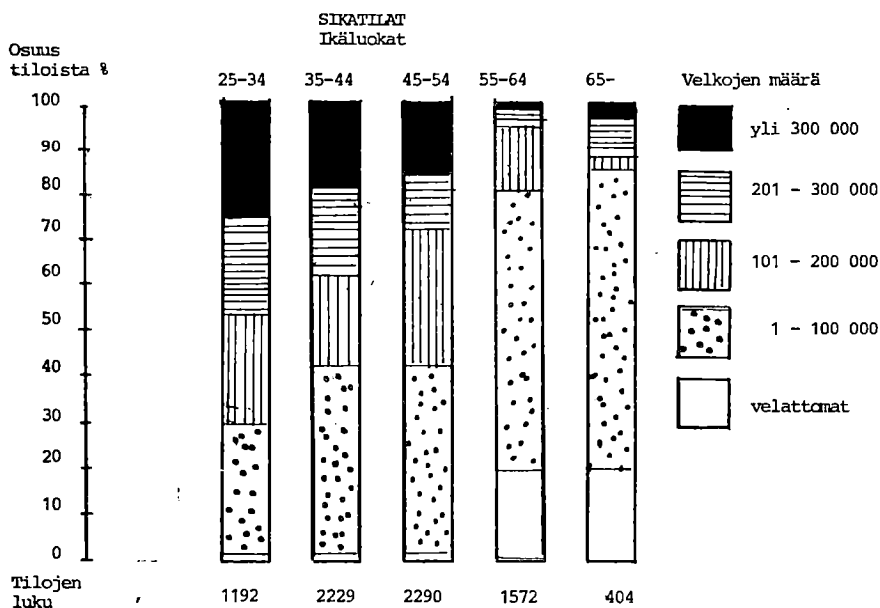
3.5 Velat ikäryhmittäin

Lypsykarjatiloihin ikäluokissa alle 24 ja 25 - 34-vuotiailla eli nuorilla viljelijöillä oli suhteellisesti eniten velkaa. Yli 300 000 mk velkaa oli 8,0:sta 8,9:ään prosenttiin tiloista. Keski-ikäluokissa 35 - 44 ja 45 - 54-vuotiaitten tiloilla oli yli 300 000 mk velkaa enää 4,1 %:lla ja 1,6 %:lla tiloista. Vanhimmissa ikäluokissa suurien velkamäärien suhteellinen osuus oli vähäinen. Pääasiassa lypsykarjatilojen velat kohdistuivat ikäluokista riippumatta alle 100 000 mk:n velkoihin, joiden suhteellinen osuus oli suurimmillaan keski-ikäluokissa 59,1 %:sta 69,1 %:iin. Täysin velattomia viljelijöitä oli eniten vanhimmassa ikäluokassa (yli 65 vuotta) yhteensä 3 748 kpl eli 38,4 % ja vähiten kahdessa nuorimmassa ikäluokassa (7,7 % - 8,6 %).

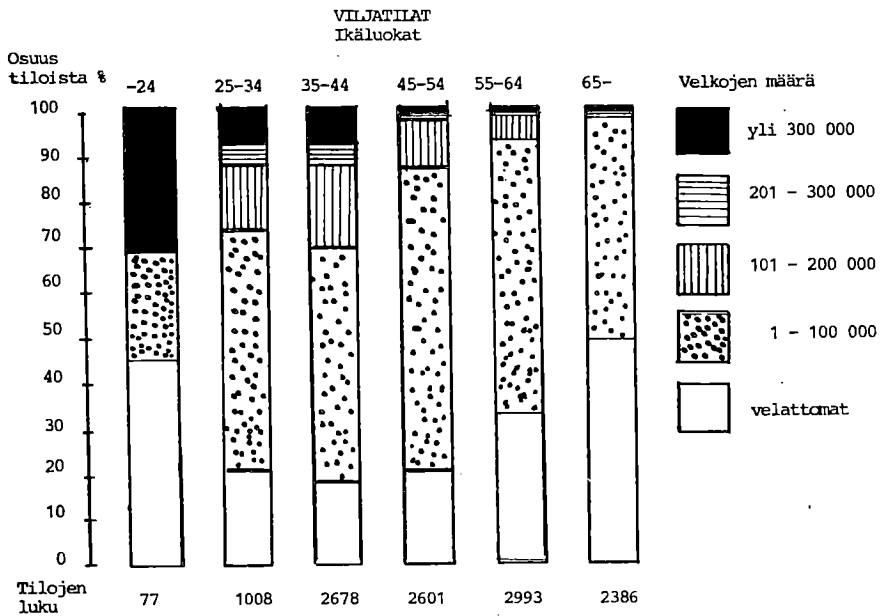
KUVIO 7 Lypsykarjatilojen jakaantuminen velkaluokkiin eri ikäluokissa vuonna 1981

Sikataloutta harjoittavista tiloista ikäluokka 25 - 34 oli kaikkein velkaisin ja yli 300 000 mk velkoja oli 26,5 %:lla tiloista. Ikäluokassa 35 -44 vuotta yli 300 000 mk velkaa oli 20,8 %:lla tiloista. Vanhemmissa ikäluokissa suurten velkojen osuus väheni 2,9 - 5,7 %:iin tiloista. Joka viidennellä sikataloutta harjoittavalla nuorella viljelijällä oli velkaa yli 200 000 mk ja yli 65-vuotiaista 8,4 %:lla. Täysin velattomia tiloja nuorten ja keski-ikäisten viljelijöiden tilaryh-
mässä oli vain noin yksi prosentti ja kahdessa vanhimmassa ikäluokassa noin 15 %. Yleinen velkojen määrä sikatiloilla-
kin eri ikäluokissa oli alle 100 000 markkaa velkaa tilaa kohti. Tällaisia tiloja oli 25 - 34-vuotiaiden ikäluokassa 22,5 % sekä yli 65-vuotiaiden luokassa 68,6 %. Nuorten ja keski-ikäisten luokissa myös 200 001 - 300 000 mk:n velat olivat yleisiä. Niitä oli 25 - 34 vuotiaiden luokassa 22,4 %:lla ja 35 - 44 vuotiaiden luokassa 20,2 %:lla tiloista. Tuotantosunnittaisessa tarkastelussa sikatilat olivat suhteellisesti kaikkein velkaisin tilaryhmä ja ryhmä käsitti yhteensä 7 686 tilaa.

KUVIO 8 Sikatilojen jakaantuminen velkaluokkiin eri ikäluokissa vuonna 1981

Velkaisimmat (yli 300 000 mk velkaa) viljatilat olivat pääasiassa nuorten viljelijöiden alle 24-vuotiaiden ja 25 - 34-vuotiaiden tiloja. Näitä tiloja oli 31,2 ja 6,9 % mainittujen ikäluokkien tilamäärästä. Lisäksi ikäluokassa 35 - 44-vuotiaat kyseinen velkaosuus oli 6,5 % tiloista. Vanhemmissa ikäluokissa 55 - 64 ja yli 65-vuotiailla viljelijöillä yli 300 000 mk velkaa oli ainoastaan 0,7 %:lla ja 0,5 %:lla tiloista.

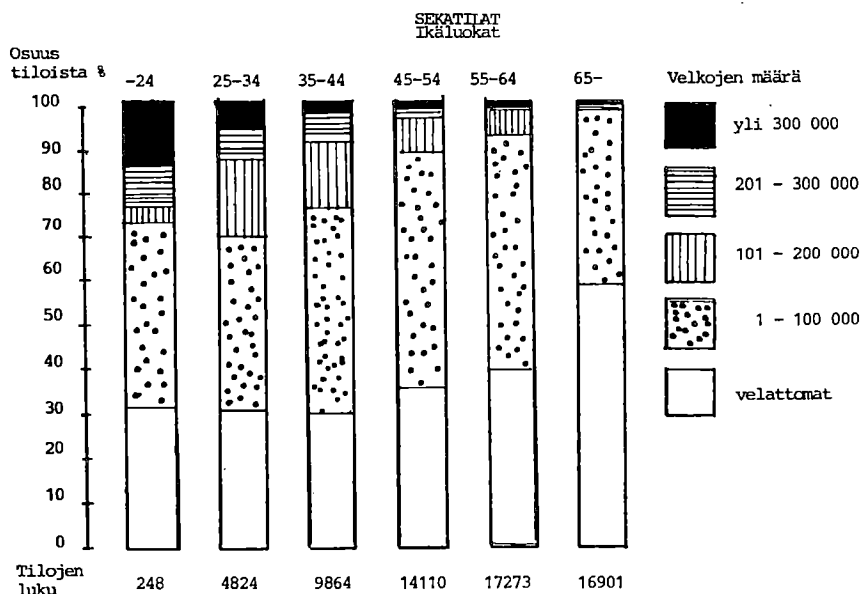

KUVIO 9 Viljatilojen jakaantuminen velkaluokkiin eri ikäluokissa vuonna 1981.

Velattomien tilojen määrä eri ikäluokissa vaihteli 16,7 %:sta 50 %:iin. Eniten velattomia tiloja oli vanhimmassa (50,0 %) ja nuorimmassa ikäluokassa (44,1 %). Viljatiloja, joilla oli alle 100 000 markkaa velkaa, oli eri ikäluokissa suhteelli-

sesti eniten ollen alle 24-vuotiaiden luokassa 24,7 % ja 45-54-vuotiaiden luokassa 63,1 %. Yli 100 000 mk:n velat olivat eri ikäluokissa suhteellisilta osuuksiltaan 0,8 %:sta 26,0 %:iin, joten niiden suhteellinen osuus ei ole erityisen ollenainen. Viljatiloja oli kaikissa ikäluokissa yhteensä 11 749 kappaletta.

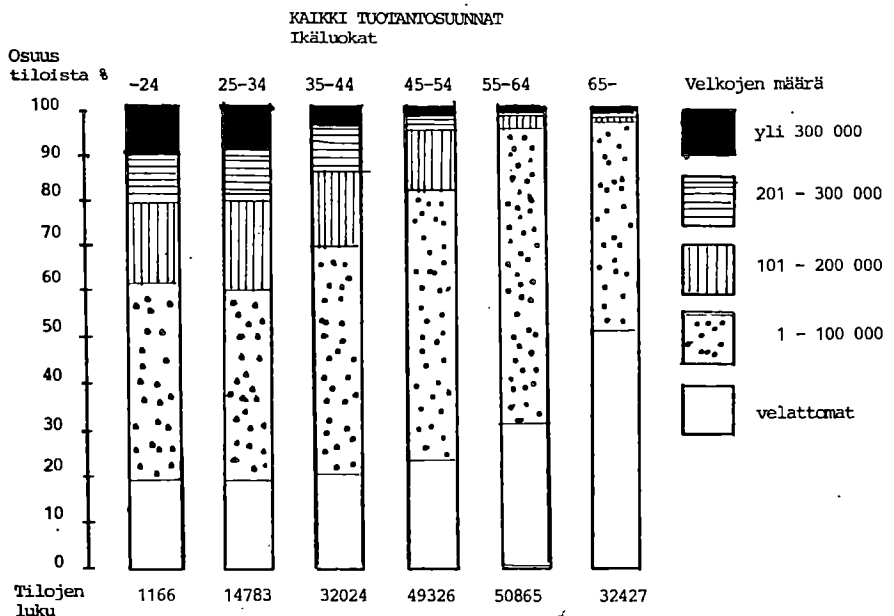
Tilojen lukumäärä monituotantosuntaa harjoittavilla sekatiloilla oli 63 223 kappaletta. Sekatilojen ryhmä oli toiseksi suurin lypsykarjatilojen jälkeen, joita oli 78 485 tilaa. Yli 300 000 mk:n velkaisia oli eniten nuorissa viljelijöissä. Tämä velkamäärä oli alle 24-vuotiailla 16,2 %:lla ja 25 - 34-vuotiailla 6,1 %:lla sekatiiloista. Vanhemmissa ikäluokissa yli 300 000 mk:n velat olivat 0,2 - 2,2 %:lla tiloista. Ikäluokittain sekatiiloja tarkasteltaessa velattomia tiloja löytyi 24,3 %:n ja 54,3 %:n välillä. Pienivelkaisin ikäluokka oli yli 65-vuotiaat. Alle 100 000 mk:n velat tilaa kohti oli tyypillisin velkamäärä sekatiiloillakin.

KUVIO 10 Sekatilojen jakaantuminen velkaluokkiin eri ikäluokissa vuonna 1981

Kaikissa tuotantosuunnissa yhteensä tilat, joilla oli yli 300 000 mk velkaa, keskittyivät suurelta osin kolmeen nuorimpaan ikäluokkaan, joista alle 24 vuotiailla edellä mainittu velkamäärä oli 11,2 %:lla, 25 - 34-vuotiailla 9,1 %:lla sekä 35 - 44-vuotiailla 6,0 %:lla tiloista. Kolmessa vanhimmassa ikäluokassa suurten velkojen määrä oli suhteellisen vähäinen vähentyen 45 - 54-vuotiaiden luokan 2,4 %:sta yli 65-vuotiaiden ikäluokkaan siirryttäessä 0,3 %:iin.

Velattomia tiloja oli eniten yli 65-vuotiaiden ikäluokassa, jossa niitä oli 49,0 % ja toiseksi eniten 55 - 64 vuotiailla, yhteensä 30,0 %. Nuoremmissa ikäluokissa vaihteluväli oli 15,5 - 21,1 %. Eri ikäluokkien tyypillisin velkamäärä oli alle 100 000 mk:n velat tilaa kohti. Ikäluokittain suhteelliset osuudet alle 100 000 mk:n velkaryhmässä vaihtelivat 40,8 %:n ja 62,8 %:n välillä. Yleisin edellä mainittu velkamäärä oli 55 - 64-vuotiaiden ikäluokassa ja pienin 25 - 34 vuotiailla.

KUVIO 11 Kaikkien tuotantosuuntien jakaantuminen velkaluokkiin eri ikäluokissa vuonna 1981

Velkaryhmässä 100 000 - 200 000 mk nuorten ikäluokkien tiloja oli 19,3 % - 23,4 % luokkien tilamääristä. Vanhempiin ikäluokkiin mentäessä suhteelliset osuudet vähenivät 18,3 %:sta 1,0 %:iin.

Velkaryhmässä 200 000 - 300 000 mk huomattavimmat osuudet olivat nuorissa ja keski-ikäisissä ikäluokissa vaihdellen 7,5 %:n ja 11,2 %:n välillä. Vanhemmissa ikäluokissa tällaisia tiloja oli jo huomattavasti vähemmän, yli 65-vuotiailla vain 0,4 %.

Yleisesti voidaan kaikkien selvityksessä esiintyvien tuotantosuuntien ikäluokittaisesta velkaosuuksien jakautumisesta todeta, että velkaisimmat ikäluokat olivat nuorten viljelijöiden ikäluokat eli alle 35-vuotiaiden luokat ja vähiten velkaa tai täysin velattomia olivat vanhimpiin ikäluokkiin kuuluvat luokat.

Liitteessä 5 esitetään ikäluokittain kaikkien tilojen velat tilaa kohti eri tilakokoluokissa ja lisäksi ikäluokittain velkatilojen velat hehtaaria kohti eri tilakokoluokissa. Liitteessä 6 esitetään kaikkien tilojen ja lypsykarjatilojen ikäryhmittäiset jakaumat eri velkaluokkiin.

3.6 Yhteenvedo verotusaineistosta

Verotusaineiston mukaan vuonna 1981 oli keskimääräinen velka tilaa kohti noin 71 500 mk niillä tiloilla, joilla oli velkaa. Peltotehtaaria kohti laskettuna velkamäärä oli noin 5 100 mk.

Velkojen määrä tilaa kohti oli suuri sikatiloilla (keskimääräinen velka 172 000 mk/tila) ja siipikarjatiloiilla (100 000 mk/tila). Tilakoon kasvaessa lisääntyi yleensä kaikilla tuotantosuunnilla myös suurivelkaisten osuus tilaluvusta. Kokonaan velattomia oli 27 % tiloista. Vähävelkaisten tai velattomien osuus oli suuri viljanviljelyä tai sekamuotoista tuotantoa harjoittavilla tiloilla. Myös siipikarjatiloiista löytyi runsaasti velattomia tai pienivelkaisia.

Sikataloutta ja sekamuotoista tuotantoa harjoittavissa tuotantosuunnissa oli eniten sellaisia tiloja, joilla oli velkaa yli puoli miljoonaa markkaa. Myös peltoalaltaan pienillä tiloilla oli yli puoli miljoonan markan velkamäärä, samoin niitä oli kaikilla tuotantosuunnilla. Suurivelkaiset sijaitsivat pääasiassa Etelä-Suomessa ja Vaasan läänissä. Kokonaan velattomia tiloja oli eniten Pohjois-Suomessa, Ahvenanmaalla ja Pohjois-Karjalassa.

Suuruusluokassa 20 - 30 peltotehtaaria näyttivät eri tuotantosuuntien väliset erot jossain määrin tasoittuvan. Eniten velkaa oli tässäkin kokoluokassa sikatiloilla. Suurivelkaisten suhteellinen osuus oli viljatiloiilla kaikkein pienin.

Velat olivat varoja (verotusarvon mukaan) suuremmat noin 11 %:lla kaikista tiloista ja 15 %:lla velkatiloista. Myös tässä tarkastelussa sikataloustilat osoittautuivat kaikkein velkaisimmiksi. Siipikarjatiloiilla vastaava suhde oli

selvästi keskimääräistä parempi. Yleisenä piirteenä oli nähtävissä velat/varat-suhteen huononeminen tilakoon kasvaessa, mutta varoihin nähden velkaisia tiloja saattoi olla aivan pienissäkin peltoalaluokissa.

Tuotantosuuntien väliset erot pienenevät tässäkin vertailussa selvästi tarkasteltaessa 20 - 30 peltotehtaan tilakokoluokkaa tai yleensä keskikokoa suurempia kokoluokkia. Sikatalouden tuotantosuunta oli tässäkin kaikkein velkaisin.

Tulojen ja velkojen suhde antaa eri tuotantosuuntien välisistä eroista erilaisen kuvan kuin edellä esitetty velkamäärän ja velat/varat-suhteen perusteella tehty tarkastelu. Verrattessa velkoja maatalouden puhtaan tulon ja metsätalouden puhtaan tulon summaan jäivät sikataloustilat vain hieman keskiarvoa heikompaan asemaan. Mainittu velkojen suhde tulokseen oli epäedullinen viljanviljelyyn tai yleensä kasvinviljelyyn 'erikoistuneilla tiloilla sekä myös lihakarjataloutta harjoittavilla tiloilla. Osittain tämä johtui tulojen pienuudesta. Tuloihin nähden suurivelkaisia löytyi runsaasti pienissä tilakokoluokissa kaikissa tuotantosuunnissa.

Yli 200 000 mk velkaantuneista tiloista noin 35 % oli sellaisia, joilla velkojen määrä ylitti kuusi kertaa maatalouden ja metsätalouden yhteenlasketun puhtaan tulon. Vastaava osuus kaikilla tiloilla - velattomat mukaan lukien - oli vain noin 11 %. Suurivelkaisilla tiloilla (yli 200 000 mk/tila) oli velkojen ja viljelmän tuloksen välinen suhde suunnilleen sama tuotantosuunnasta riippumatta. Sikatilat olivat tässä tarkastelussa jopa keskiarvon yläpuolella, mutta viljatilat huonommalla puolella. Tässäkin suhteessa olivat pienet, alle 15 peltotehtaan tilat erityisen heikossa asemassa.

Eri ikäluokissa ja kaikissa tuotantosuunnissa yhteensä tilojen

yli 300 000 mk:n velat keskittyivät suurelta osin kolmeen nuorimpaan ikäluokkaan. Alle 24-vuotiaiden tiloista tämä ryhmä oli 11,2 %, 25 - 34-vuotiaiden 9,1 % sekä 35 - 44 vuotiaiden 6,0 %. Kolmessa vanhimmassa ikäluokassa suurten velkojen määrä oli suhteellisen vähäinen vähentyen 45 - 54 vuotiaiden luokan 2,4 %:sta yli 65-vuotiaiden ikäluokkaan siirryttäessä 0,3 %:iin.

Tiloja kaikissa tuotantosuunnissa oli yhteensä 180 608 kappaletta. Velattomia tiloja oli eniten yli 65-vuotiaiden ikäluokassa, jossa niitä oli 49,0 % ja toiseksi eniten 55 - 64 vuotiailla yhteensä 30,0 %. Nuoremmissa ikäluokissa vaihteluväli oli 15,5 - 21,1 %. Eri ikäluokkien tyypillisin velkamäärä oli alle 100 000 mk:n velat tilaa kohti. Ikäluokittain suhteelliset osuudet alle 100 000 mk:n velkaluokassa vaihtelivat 40,8 %:n ja 62,8 %:n välillä. Suurimmillaan osuus oli 55 - 64 vuotiaiden ikäluokassa ja pienimmillään 25 - 34 vuotiailla.

Velkaryhmässä 100 001 - 200 000 mk nuorilla ikäluokilla tilamäärät vaihtelivat 19,3 %:n ja 23,4 %:n välillä. Vanhempiin ikäluokkiin mentäessä velkaryhmän suhteelliset osuudet vähenivät 18,3:sta 1,0 %:iin. Velkaryhmässä 200 001 - 300 000 mk huomattavimmat osuudet olivat nuorissa ja keski-ikäisissä ikäluokissa vaihdellen 7,5 %:n ja 11,2 %:n välillä. Vanhemmissa ikäluokissa osuudet olivat jo huomattavasti pienemmät ollen yli 65-vuotiailla vain 0,4 %.

Yleisesti voidaan kaikkien tuotantosuuntien ikäluokittaisesta velkojen jakautumisesta todeta, että velkaisimmat ikäluokat olivat nuorten viljelijöiden ikäluokkia eli alle 35 vuotiaiden luokkia ja vähiten velkaa tai täysin velattomia olivat vanhimpiin ikäluokkiin kuuluvat luokat.

4. MAATILOJEN VELANKANTOKYKY JA VELKARASITUS

Maatilojen taloutta tarkastellaan useimmiten kannattavuuden näkökulmasta. Kannattavuutta kuvataan tietyillä tunnusluvuilla, joiden käyttö on verraten vakiintunutta ja jotka eroavat jonkin verran yleisessä liiketaloustieteessä käytettävistä kannattavuuden mittareista. Maatilojen rahoitusaseman mittaamiseen on alettu kiinnittää merkittävämmän huomiota vasta viime vuosina. Maatilojen rahoitusasemaa on kuvattu yleensä velkojen ja varojen suhteella. Sen sijaan maatilojen rahoituksen tarkastelussa käytettävät tunnusluvut ovat muilta osin vakiintumattomia. Eräissä tutkimuksissa ja selvityksissä on sovellettu mahdollisuuksien mukaan liiketaloustieteessä käytettäviä rahoitusmittareita.

Yrityksestä saatavan tulon tulisi kattaa juoksevien kulujen lisäksi siihen tehtyjen investointien poiston, vieraasta pääomasta aiheutuvan koron ja oman pääoman korkovaatimuksen, jotta toiminta olisi kannattavaa. Vieraalla pääomalla tehtävän investoinnin tuoton tulisi olla poistojen vähentämisen jälkeen vähintään vieraan pääoman koron suuruinen. Mikäli tuotto on pienempi, vieraalla pääomalla tehtyä investointia on rahoitettava muilla tuloilla. Velan vaikutus yrityksen talouteen riippuu periaatteessa siitä, millainen tuotto saadaan velalla hankitulle pääomalle suhteessa velasta aiheutuvaan kustannukseen. Velkaisuuden vaikutukset liittyvät näin ollen läheisesti yrityksen kannattavuuteen.

Maatilojen rahoitusta tarkasteltaessa on otettava huomioon, että usein merkittävä osa veloista aiheutuu maatilan hankkimisesta. Tältä osin velka kohdistuu omaisuuteen, josta yleensä vain pienestä osasta voidaan tehdä poistoja. Perheviljelmässä maatalous, metsätalous ja mahdollinen sivuansiotalous muodostavat kokonaisuuden, josta esimerkiksi maatalouden rahoituksen analysointi erillisenä on monessa tapauksessa vaikeaa. Näistä syistä maatilojen rahoitusta on usein perusteltua tarkastella kokonaisuutena viljelijäperheen kannalta, jolloin siihen sisältyy yritystoiminnan lisäksi sivuansio- ja yksityistalous.

Velankantokyvyllä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, millaiset taloudelliset mahdollisuudet viljelijäperheellä on selviytyä vieraasta pääomasta aiheutuvista velvoitteista. Velankantokykyä tarkastellaan vuositulosten pohjalta. Vuotta lyhyemmän aikavälin maksuvalmius lienee yleensä suurin ongelma niillä tiloilla, joilla velkaisuus muutoinkin on suuri rasite. Tämä näkökohta pyritään ottamaan huomioon jäljempänä johtopäätöksiä tehtäessä.

Työryhmä on tutustunut kirjallisuudessa esitettyihin erilaisiin vaihtoehtoihin maatalojen velankantokyvyn selvittämiseksi. Velankantokyvyn mittaamistapoja koskevissa tutkimuksissa on todettu yleisessä liiketaloustieteessä esitettyjen erityisten velankantokyvyn mittareiden soveltuvan melko huonosti maatalayritysten analysointiin. Tässä yhteydessä myös veroaineiston käyttö rajoittaa liiketaloustieteessä esitettyjen mittareiden soveltuvuutta rahoituksen tutkimiseen.

Seuraavassa esitetään eräitä maatalojen rahoitusta kuvaavia yksinkertaisia suhdelukuja, joita on pidetty mielenkiintoisina pyrittäessä arvioimaan maatalan tai viljelijäperheen velankantokykyä. Samalla esitetään joitakin kunkin suhdeluvun käyttökelpoisuuteen liittyviä näkökohtia.

Velat/tila ja velat/ha. Näitä suhdelukuja käytetään yleisesti kuvaamaan maatalan velkaisuutta. Velkojen määrä tilaa tai hehtaaria kohti kuvaa vieraan pääoman käyttöä, mutta antaa sellaisenaan vain vähän viitteitä velan aiheuttamasta taloudellisesta rasitteesta.

Velat/varat. Tätä suhdetta käytetään usein yrityksen velkaisuuden mittana. Se kuvaa rahoitusriskiä lähinnä lainanantajan näkökulmasta. Varojen arviointivaikeus hana-kaloittaa tämän mittarin käyttöä. Velkojen ja varojen suhdetta voidaan kuitenkin pitää eräänlaisena perusmittarina, jonka avulla voidaan seurata velkaisuuden kehitystä ja verrata tietyin edellytyksin erilaisia tiloja toisiinsa.

Tulos/velanhoitomenot. Taloudellisen tuloksen ja velanhoitomenojen suhdetta voitaneen pitää periaatteessa mittana, joka soveltuu velkarasituksen kuvaamiseen. Suhteen perusteella voitaisiin siten myös arvioida velankantokykyä. Kyseisen mittarin kohdalla on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten tulos lasketaan. Mikäli asiaa tarkastellaan maatilayrityksen kannalta, tulos voitaisiin laskea vähentämällä maatilatalouden bruttotulosta juoksevat menot ja viljelijäperheen palkka. Jos asiaa tarkastellaan viljelijäperheen kannalta, tulokseen olisi lisäksi laskettava muu kuin maatilataloudesta saatava tulo ja velkoihin olisi luettava myös yksityistalouden ja sivuansiotalouden velat. Mikäli lainojen lyhennyksistä ei ole käytettävissä tietoja, voidaan epätäydellisempi mittari laatia vertaamalla tulosta korkomenoihin.

Tulos/velat. Tämän suhteen perusteella voidaan karkeasti arvioida velasta aiheutuvaa rasitetta. Mikäli velanhoitomenoja ei tunneta, tätä voidaan käyttää edellä määritettyä suhdetta kuvaavana mittarina.

Maatilatalouden bruttotulot/velat. Tämä suhdeluku kuvaa pääoman kiertoa suhteessa vieraan pääoman määrään ja sitä voidaan pitää eräänlaisena velkarasitusta kuvaavana karkeana yleismittarina. Etuna oivdään pitää ainakin sitä, että sekä bruttotulos että velat voidaan määrittää ainakin jälkikäteislaskelmissa varsin helposti. Bruttotulon ja nettotulon välinen suhde on maatalouden eri tuotantosunnissa erilainen, mistä syystä erilaisten tilojen vertaaminen bruttotulojen ja velkojen suhteen perusteella on vaikeaa.

Tulos/investoinnit kuvaa tulorahoituksen osuutta investointimenoista. Suhdeluvun avulla voidaan arvioida yksittäisen tilan investointikäyttäytymistä lähinnä usean vuoden tulosten pohjalta sekä tilaryhmien kohdalla myös yhden vuoden tulosten osalta. Tätä suhdelukua voidaan käyttää yhtenä apuvälineenä arvioitaessa velkaantumiseen johtaneita tekijöitä.

Maatilatalouden bruttotulot/varat on eräänlainen pääoman kierto-nopeusluku, joka kuvaa pääoman palautuskykyä. Suhdeluku voi antaa viitteitä siitä, millaiset rahoitusvaihtoehdot ovat yritykselle mahdollisia.

Korot/velat on apumittari, joka kuvaa korkotasoa. Tätä on kuitenkin tulkittava varauksin, koska vuoden lopussa otetut velat tai velkojen supistuminen vuoden aikana vääristävät tulosta.

Edellä lueteltujen suhdelukujen perusteella voidaan hieman eri näkökulmista arvioida maatilan tai viljelijäperheen rahoitus-asemaan. Velankantokyvyn arvioinnin kannalta voidaan pitää mielenkiintoisimpina tuloksen ja velanhoitomenojen suhdetta sekä tuloksen ja velkojen suhdetta. Näiden suhdelukujen perusteella voidaan seurata velanhoitomenojen kehitystä suhteessa velankantokykyyn ja voidaan karkeasti vertailla samantyyppisten tilojen rahoitusasemaa. Mittareiden perusteella ei kuitenkaan voida määritellä suhdetta, joka yksiselitteisesti osoittaisi velankantokyvyn enimmäisrajan.

Velankantokyvyn selvittäminen helposti ymmärrettävissä ja laskettavissa olevalla mittarilla olisi monessa tapauksessa hyödyllistä. Viljelijän tulisi voida seurata talouttaan rahoituksen osalta. Myös rahoittajan näkökulmasta tällainen tieto on tarpeellista. Tällaisena yksinkertaisena mittarina voidaan pitää tulos/velat suhdetta, joka antaa tietoa lähinnä rahoitusaseman kehityksestä. Kyseistä suhdetta voidaan käyttää myös samankaltaisten tilojen väliseen karkeaan vertailuun. Tuloslukuna on perusteltua käyttää maatilataloudesta saatua tulosta, mikäli muilla tuloilla ei ole viljelijäperheelle sanottavaa vaikutusta. Muussa tapauksessa olisi tarkasteltava kaikkia tuloja yhteensä. Velkojen osalta tulisi ottaa huomioon maatilatalouden velat tai kaikki velat sen mukaan kuin tulotkin on laskettu. Kohdassa 8 tarkastellaan yksityiskohtaisemmin tällaisen mittarin käyttöä.

Työryhmä on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, millaisia kriteerejä olisi käytettävä pyrittäessä selvittämään yhden vuoden tulostietojen perusteella ne tilat, joilla velkaisuus on ylittänyt kohtuullisena pidettävän velankantokyvyn rajan eli

pyrittäessä etsimään velkaisuuden suhteen ongelmallisia tiloja. Velankantokyvyn perusteita on arvioitu yleisten rahoituslaskelmia koskevien periaatteiden pohjalta.

Kuviossa 12 (sivu 49) esitetään maatilataloutta sekä viljelijäperheen sivuansio- ja yksityistaloutta kuvaavan rahoituslaskelman erät sekä laskelman eteneminen. Rahoituksen analysoinnin kannalta mielenkiintoisia eräitä ovat ensinnäkin ylijäämä 1. Se kuvaa eräänlaista talouden kokonaistuloa, jota laskettaessa kuitenkin tuloista on esitetty kuviossa siten, että tuloista vähennetään kaikki menot jo laskettaessa ylijäämä 1. Tämä johtuu siitä, että kaaviota laadittaessa lähtökohtana on ollut verotuksesta saatavan aineiston käyttö lähtötietoina.

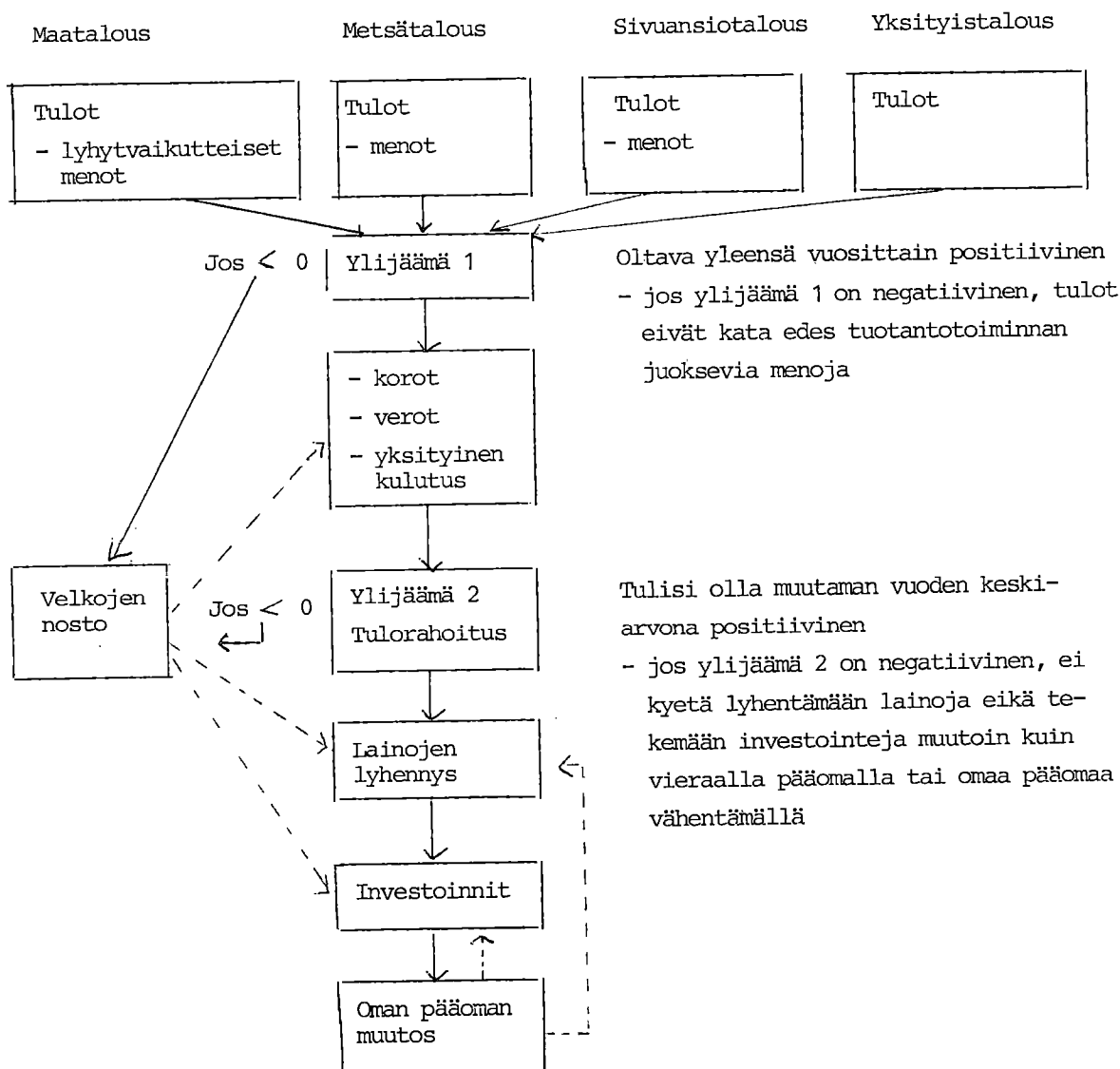
Seuraava keskeinen erä rahoituksen analysoinnissa on ylijäämä 2, jota laskettaessa ylijäämästä 1 on vähennetty korot, verot ja viljelijäperheen yksityiset kulutusmenot. Ylijäämä 2:n tulisi olla suurempi kuin nolla, jotta investointeihin olisi käytettävissä tulorahoitusta.

Maatilan rahoitusta analysoitaessa yksityisen kulutuksen (viljelijäperheen palkan) määrittäminen on vaikeaa. Velankantokykyä selvitettyä on perusteltua määrittää arvionvarainen viljelijäperheen vähimmäistoimeentulotaso, joka voinee olla jossain määrin alhaisempi kuin tilastoitu keskimääräinen yksityistalouden kulutus.

Lainojen lyhennysten selvittäminen olisi tärkeää rahoitustarkastelussa. Käytettäessä verotusaineistoa lähtöaineistona, kuten tässä selvityksessä, lainojen lyhennysten selvittäminen ei ole kuitenkaan mahdollista. Toisaalta jo ylijäämä 2:n perusteella voidaan tehdä päätelmiä rahoituksellisesta asemasta etenkin jos samalla tunnetaan velkojen kokonaismäärä.

Investointimenot sijoittuvat rahoituslaskelmaan lainojen lyhennysten jälkeen. Vaikka lainojen lyhennyksiä ei tunneta, investointeja voidaan tarkastella osana rahoituksen analysointia laskemalla investointien tulorahoitusosuus sekä selvittämällä investointien ja vieraan pääoman muutoksen tai kokonaismäärän suhdetta.

KUVIO 12. Maatilan rahoituslaskelman periaate

Työryhmä on katsonut, että edellä esitetyn kaavion osoittama ylijäämä 2 soveltuu keskeiseksi mittariksi pyrittäessä etsimään sellaiset tilat, joilla velkaantuminen on ilmeisesti ylittänyt tai ylittämässä velkankantokyvyn rajan. Mikäli yksityinen kulutus on suhteellisen vähäinen, velan määrä keskimääräistä suurempi ja ylijäämä 2 on negatiivinen, viljelijäperheen rahoituksellisen aseman voidaan arvioida olevan vaikea. Rahoitusasema voitaisiin siis katsoa ongelmalliseksi silloin, kun ylijäämä 2 on negatiivinen ja samanaikaisesti velan määrä tilaa, tuloja tai varoja kohti laskettuna suuri. Kohdassa 5 tarkastellaan yksityiskohtaisemmin näillä periaatteilla tehtyä velkaisen tilojen poimintaa. On kuitenkin huomattava, että rahoitus-tilanne voi olla vaikea myös sellaisissa tapauksissa, joissa ylijäämä 2 on positiivinen, mutta pienempi kuin lainojen lyhennysmenot. Edellä kuvatuilla perusteilla voidaan siis etsiä niitä tiloja, joilla rahoitusasema todennäköisemmin on vaikea. Näillä perusteilla ei tietenkään voida määritellä tarkoin sitä, milloin velkaisuus ylittää velkankantokyvyn.

Käytettäessä verotusaineistoa rahoituksen analysointiin jää tarkastelu eräiltä osin puutteelliseksi aineiston asettamien rajoitusten tähden. Osaksi näitä ongelmia on tarkasteltu edellä. Sen lisäksi on huomattava, että metsätalouden tuloista saatavat tiedot osoittavat ainoastaan tilan keskimääräistä vuotuista tuloa. Tarkastelun kohteena olevana vuonna metsän myyntitulot saattavat poiketa suurestikin verotuksen mukaisesta tulosta. Niinä vuosina, joina metsää on myyty tavanomaista enemmän, voi verotettava kokonaistulo olla maatalouden investointien kasvun tai sivuansiotulojen supistumisen vuoksi tavanomaista pienempi. Verotuksen progressio kuitenkin aiheuttaa sen, että viljelijä pyrkii pitämään verotettavan tulon vuosittaisen vaihtelun mahdollisimman pienenä. Metsätalouden myyntitulojen vaihtelu ei näin ollen ilmeisesti vaikuta ratkaisevasti verotukselliseen kokonaistulokseen, joten jäljempänä tehtävä rahoitustarkastelu on katsottu perustelluksi hankittaessa lähtötiedot melko suuresta tilajoukosta.

5. VELKAISTEN TILOJEN POIMINTA VEROTUSAINEISTOSTA

5.1 Poiminnan perusteet

Tarkoituksena oli poimia maatilatalouden yritys- ja tulotilaston aineistosta ne tilat, joilla veloista aiheutuva rasitus tekee tilan talouden hoidon vaikeaksi ja joilla velanhoidomenoista selviytyminen saattaa muodostua ylivoimaiseksi.

Poiminta toteutettiin laskemalla edellä luvussa 4 esitettyjen mittaamisperusteiden avulla, kuinka moni tila täytti eri ehdoilla ja niiden yhdistelmillä määritellyt velkaisten tilojen kriteerit. Perusaineiston tilamäärä laajennettiin kuvaamaan koko maatilataloutta.

Poimintojen perusteet olivat seuraavat:

a ₁	maatilatalouden velat > maatilatalouden varat	
a ₂	maatilatalouden velat > 100 000 mk tai maatilatalouden velat > maatilatalouden varat	
a ₃	maatilatalouden velat > 100 000 mk	
b ₁	6 x (maatalouden puhdas tulo + metsätalouden puhdas tulo) < velat	
c ₁	maatalouden, metsätalouden, sivuansiotalouden ja yksityistalouden bruttotulot - tuotanto - ja sivuansiotoinnin lyhytvaikutteiset menot - korot - verot	- 20 000 mk < 0
c ₂	- " -	- 30 000 mk < 0
c ₃	- " -	- 40 000 mk < 0
c ₄	- " -	- 50 000 mk < 0
c ₅	- " -	- 60 000 mk < 0

Yllä mainittuja perusteita käyttäen laskettiin tilojen lukumäärät maatilatalouden yritys- ja tulotilaston vuoden 1981 yksilöaineistosta. Tilaston perusjoukko on noin 180 000 maatilaa. Tunnusluvun b₁ kerroin 6 arvioitiin oletettujen velkojen hoitomenojen perusteella. Tunnusluvussa c jouduttiin puolestaan arvioimaan yksityisen kulutuksen osuus (20 - 60 000 mk). Alla olevassa asetelmassa esitetään maatilojen lukumäärät eri tunnuslukujen perusteella laskettuna:

Tunnusluku	Maatilojen lukumäärä
a_1	19 828
a_2	36 748
a_3	30 081
b_1	18 686
c_1	37 161
c_2	61 924
c_3	88 424
c_5	129 441

Edellä olevassa asetelmassa on yhden poimintakriteerin perusteella saadut tilamäärät. Seuraavassa asetelmassa esitetään erilaisia yhdistelmätuloksia, joissa kaksi tai kolme tunnuslukua on yhtäaikaa voimassa:

Tunnusluvut	Maatilojen lukumäärät
a_1 ja b_1	7 090
b_1 ja c_2	5 547
a_1 ja c_2	3 840
a_1 ja c_3	6 724
a_1 ja b_1 ja c_2	1 632
a_1 ja b_1 ja c_3	2 573
a_1 ja b_1 ja c_4	3 925
a_2 ja c_3	9 060
a_3 ja c_3	5 380

5.2 Poimitut tilat

Jatkotarkasteluun valittiin tunnusluvulla a_3 ja c_3 valitut 5 380 tilaa. Täten kaikilla mukaan tulleilla tiloilla oli velkaa yli 100 000 mk. Lisäksi, kun maa-, metsä-, sivuansio- ja yksityistalouden bruttotuloista vähennettiin niistä aiheutuneet lyhytvaikutteiset menot, maksetut korot ja verot, ei viljelijäperheen käyttöön jäänyt arvioitua yksityisen kulutuksen määrää. Tunnusluvussa c_3 yksityisen kulutuksen tasoksi oletettiin 40 000 mk vuodessa. Kotitaloustiedustelun mukaan maanviljelijäperheen yksityinen kulutus oli vuonna 1981 54 852 mk¹⁾.

1) Perheen päämies maatalousyrittäjä, kotitaloudessa vain maanviljelijöitä. Tähän kulutuslukemaan sisältyy muun muassa omasta taloudesta saatujen tuotteiden arvo ja ns. asuntoetu.

Kirjanpitotiloilla yksityistalouden rahamenot vuonna 1981 olivat keskimäärin 54 322 mk. Näihin menoihin ei sisälly asuinrakennusten uudistusmenoja. Esimerkiksi 10 - 20 peltohehtaarin eteläsuomalaisilla kirjanpitotiloilla yksityistalouden rahamenot olivat keskimäärin 38 734 mk ja asuinrakennusten uudistusmenot mukaan lukien 43 493 mk.

Poimintaperusteissa ei ole otettu huomioon lainojen lyhennysmenoja, toisin sanoen on oletettu, että uutta lainaa otetaan vähintään vanhojen lainojen lyhennysten verran.

Poimintamallilla saatujen 5 380 maatilaa voidaan olettaa sisältävän velkojen ja velanhoitomenojen osalta vaikeimmassa asemassa olevat maatilat. Poimintakriteerit on asetettu siten, että tämän ryhmän ulkopuolelle saattaa jäädä huomattava joukko tiloja, joilla velkaisuus on vaikea ongelma. Alle 100 000 markan velkaluokassakin voi olla tiloja, joilla velat ovat liian suuret tuloihin verrattuna. Vaikeuksien syy täällöin kuitenkin on lähinnä pienet tulot eikä niinkään liiallinen velkaisuus. Toisaalta on tiloja, joilla velkamäärä on suuri, mutta poimintakriteerit eivät täyty tulojen osalta. Näilläkin tiloilla velkojen hoitokyky voi olla heikko, jos nettotulos/ylijäämä 2 on pieni verrattuna lainojen lyhennysmenoihin.

Seuraavassa asetelmassa on esitetty mukaan tulleiden maatilojen lukumäärät velkojen määrän ja peltoalan mukaan jaoteltuna.

Velkojen määrä	2-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-	Yhteensä
100 001 - 150 000	99	942	785	415	251	61	15	2568
151 001 - 200 000	12	161	372	475	242	65	16	1343
200 001 - 300 000	52	117	217	210	187	93	7	883
300 001 - 500 000	11	76	129	58	99	135	27	535
500 001 - 1 000 000		8			22	4	17	51
1 000 001 -								
Yhteensä	174	1 304	1 503	1 158	801	358	82	5380

Poimituissa tiloissa oli suhteellisesti ottaen huomattavasti enemmän sikatiloja kuin koko aineistossa, kuten seuraavasta asetelmasta ilmenee. Viljatilojen suhteellinen osuus poimituissa tiloissa oli hieman runsas puolet koko aineiston osuudesta. Lypsykarjatilojen osuus oli hieman pienempi poimituilla tiloilla kuin kaikilla tiloilla, mutta nuorten (25 - 44 vuotta) lypsykarjatilallisten (5 - 15 ja 15 - 30 ha) osuus oli lähes kaksinkertainen poimituilla tiloilla kaikkiin tiloihin verrattuna.

POIMITUT TILAT	kpl	%	KAIKKI TILAT	kpl	%
kaikki tilat	5 380	100.0	kaikki tilat	131 578	100.0
kaikki lypsykarja-tilat	2 530	47.0	kaikki lypsykarjatilat	63 984	48.3
joista			joista		
5-15 ha, 25-44 v	565	10.5	5-15 ha, 25-44 v	8 707	6.6
15-30 ha, 25-44 v	451	8.4	15-30 ha, 25-44 v	6 956	5.3
kaikki sikatilat	684	12.7	kaikki sika-tilat	7 320	5.6
kaikki viljatilat	204	3.8	kaikki viljatilat	8 282	6.3

5.3 Poimittujen tilojen tarkastelu

Edellä kuvatusti poimittuja velkaantuneita tiloja luokiteltiin edelleen tuotantosunnan, viljelijän iän, velkamäärän ja tilakoon mukaan. Taulukossa 2 on esitetty eri tilaryhmissä maatalouden bruttotulot, maatilatalouden velat, viljelijän ja puolison yhteenlasketut tulot valtionverotuksessa sekä maatalouden korot. Taulukossa 2 ja 3 poimitut tilat on jaettu kuuteen alaryhmään sekä on esitetty niitä vastaavat koko aineistosta lasketut vertailutiedot.

TAULUKKO 2 Maatilojen tulot, velat ja korot (mk/tila) vuonna 1981 (vrt. liite)

	Maatalouden bruttotulot	Maatilata- louden velat	Veronalaiset tulot (vilj. + puoliso valtionverotus	Maatalouden korkomenot
POIMITUT TILAT				
kaikki tilat	102 062	184 313	25 241	10 464
kaikki lypsy- karjatilat	96 753	192 397	25 240	9 576
5-15 ha lypsy- karjatilat 25-44v	75 989	176 886	24 454	6 031
15-30 ha lypsy- karjatilat 25-44v	119 001	235 464	22 969	13 358
kaikki sikatilat	197 527	200 885	22 490	15 358
kaikki viljatilat	68 665	195 986	25 488	11 509
KAIKKI TILAT, joilla velkaa				
kaikki tilat	105 803	71 491	51 235	4 555
kaikki lypsykarja- tilat	107 282	67 435	48 833	3 916
5-15 ha lypsykarja- tilat 25-44v	90 211	85 109	47 003	3 807
15-30 ha lypsykarja- tilat 25-44v	171 540	137 262	62 691	8 336
kaikki sikatilat	306 920	171 788	66 772	13 382
kaikki viljatilat	72 922	57 046	60 097	4 327
5-15 ha lypsykarjatilat	78 641	45 720	41 334	2 214
15-30 ha - " -	158 478	104 459	61 374	6 589
15-30 ha kaikki tilat	153 713	104 769	60 724	7 002

Maatalouden bruttotulot olivat kaikilla poimituilla tiloilla jonkin verran pienemmät kuin kaikilla tiloilla keskimäärin (taulukko 2). Toisaalta poimitut tilat olivat peltoalaltaan selvästi kaikkien tiloja suurempia. Tuotantosuunta-, tilakoko- ja ikäjaottelulla tarkastellen näyttivät poimituilla tiloilla maatalouden bruttotulot olleen 10 - 14 % pienempiä kuin vastaavilla, koko aineistosta lasketuilla tilaryhmillä. Sikatiloilla ero oli suurin. Toisaalta poimitut sikatilat olivat kooltaan (peltoala) selvästi keskimääräisiä sikatiloja pienempiä. Poimitut viljätilat olivat puolestaan keskimääräistä suurempia. Muut poimittujen tilojen tilaryhmät olivat melko samankokoisia kuin vastaavat koko aineistoon perustuvat vertailuryhmät.

Maatilatalouden velat, jotka sisältävät maatalouden velat ja metsätalouden velat, olivat poimituilla tiloilla selvästi suuremmat kuin kaikilla tiloilla keskimäärin (taulukko 2). Verrattaessa kaikkien poimittujen tilojen velkojen keskiarvoa koko aineiston velkojen keskiarvoon, olivat poimittujen tilojen velat yli 2,5-kertaiset. Sikatilojen velkojen määrä oli kaikilla sikatiloilla selvästi korkeampi kuin muissa tuotantosuunnissa ja poimituilla sikatiloilla vain noin 15 % korkeampi kuin kaikilla sikatiloilla.

Viljelijän ja puolison yhteenlasketut veronalaiset tulot valtionverotuksessa (taulukko 2) sisältävät maatilataloudesta saatujen tulojen lisäksi sivuansio- ja yksityistalouden tuloja. Valtionverotuksen veronalaisista tuloista ei ole tehty henkilökohtaisia vähennyksiä eikä vähennetty esimerkiksi asuntolainojen korkoja. Maatilatalouden ja muun yritystoiminnan harjoittamisesta aiheutuneet korkomenot sen sijaan on vähennetty. Poimittujen tilojen veronalaiset tulot valtionverotuksessa olivat vuonna 1981 keskimäärin vajaa puolet kaikkien tilojen keskiarvosta. Tarkemmissa jaotteluissa tulos oli samanlainen, ero oli jopa hieman suurempi eräiden ryhmien välillä.

Maatalouden lainojen korkomenot olivat poimituilla tiloilla yli kaksinkertaiset verrattuna kaikkiin maataloihin (taulukko 2). Eri tilaryhmissä maatalouden korkomenot olivat poimituilla tiloilla noin kaksi ja puolikertaiset kaikkiin vastaaviin ryhmiin nähden. Sikatilojen korkomenot olivat likimain yhtäsuuret molemmissa ryhmissä. Peltöhehtaaria kohti laskien poimittujen sikatilojen korkomenot olivat 1 065 markkaa, kun kaikkien sikatilojen korkomenot olivat vain 632 markkaa.

Taulukossa 3 esitetään eräitä maatilojen veroilmoitustiedoista laskettuja lukusarjoja. Ensimmäisenä sarakkeena esitetään maatalouden puhtaan tulon, metsätalouden puhtaan tulon ja koneista, salaajista sekä rakennuksista tehtyjen poistojen summat. Se kuvaa rahamäärää, joka maatilan tuotosta jää jäljelle, kun siitä on vähennetty lyhytvaikutteiset, tilan tuotantotoiminnasta aiheutuneet menot. Metsätalouden tuloina on käytetty verotuksen laskennallista puhdasta tuloa. Myös tämän tunnusluvun kohdalla olivat poimittujen tilojen luvut kaikissa ryhmissä selvästi pienempiä kuin koko aineistosta lasketut luvut. Poimittujen tilojen keskiarvo oli kolme neljännestä koko maan vastavasta luvusta.

Seuraavana taulukossa 3 on rahajäämän ja korkojen sekä verojen erotus. Rahajäämä on saatu laskemalla yhteen maatalouden puhdas tulo, maatalouden poistot, metsätalouden puhdas tulo sekä viljelijän ja puolison yhteenlasketut veronalaiset tulot ja vähentämällä summasta maatilatalouden puhdas tulo. Tulokseksi on saatu eräänlainen jäämäluku, josta on edelleen vähennetty maksetut verot ja maatilatalouden korot. Saatu erotus kuvaa rahamäärää, joka on käytettävissä viljelijäperheen yksityistalouden menoihin, investointien omahoitukseen ja säästämiseen (vrt. kuvio 12). Kaikilla poimituilla tiloilla käyttöön jäävä rahamäärä oli hieman yli puolet kaikkien tilojen (joilla velkaa) keskiarvosta. Suurin ero oli sikatilojen kohdalla.

Taulukko 3 Maatilojen tulot, tulojen ja velkojen suhde ja konepoistot vuonna 1981

	Maatalouden puhdas tulo + metsätal. puhdas tulo + poistot(=H) mk/tila	Rahajäämä ¹⁾ korot-verot mk/tila	H/maatila- talouden velat %	Koneiden ja kaluston poisto (max 30) %
POIMITUT TILAT				
kaikki tilat	34 855	27 364	18.9	9.1
kaikki lypsykarjatilat	40 289	29 185	20.9	10.4
5-15 ha lypsykarja- tilat 25-44 v	35 752	28 661	20.2	15.7
15-30 ha lypsykarja- tilat 25-44 v	41 412	30 071	17.6	6.5
kaikki sikatilat	28 656	21 091	14.3	4.6
kaikki viljatilat	30 491	30 827	15.6	7.2
KAIKKI TILAT, joilla vel- kaa				
kaikki tilat	50 052	51 917	70.0	23.1
kaikki lypsykarja- tilat	55 200	51 132	81.9	24.6
5-15 ha lypsykarja- tilat 25-44 v	44 737	48 649	52.6	23.2
15-30 ha lypsykarja- tilat 25-44 v	86 930	56 903	63.3	23.8
kaikki sikatilat	87 024	73 306	50.7	21.8
kaikki viljatilat	40 073	52 105	59.8	20.7
5-15 ha lypsykarja- tilat	40 524	41 366	88.6	24.0
15-30 ha lypsykarja- tilat	82 453	68 308	78.9	25.0
15-30 ha kaikki tilat	73 333	65 872	70.0	23.6

1) Rahajäämä = maatalouden puhdas tulo + maatalouden poistot + metsätalouden puhdas tulo + viljelijän ja puolison veronalaiset tulot (valtionverotus) - maatalouden puhdas tulo

Taulukkoon 3 on laskettu myös pääoman kiertonopeutta kuvaava luku, joka on maatalouden puhtaan tulon, metsätalouden puhtaan tulon ja maatalouden poistojen summan sekä maatilatalouden velkojen suhde. Poimitujen tilojen luvut vaihtelivat 14 ja 21 prosentin välillä. Toisin sanoen kyseisillä tiloilla tarvittiin viiden - seitsemän vuoden kuvatulla tavalla laskettu tulos kattamaan tilojen velat. Vertailuryhmissä suhdeluvut olivat pienimmillään 50,7 %, eli kahden vuoden tuloksella pystyttiin peittämään maatilatalouden velat. Koko aineiston prosenttiluku oli puolestaan 70,0.

Viimeisenä lukusarjana taulukossa 3 on koneiden, kaluston ja laitteiden poistoprosentti. Poimituilla tiloilla tehtiin keskimäärin 9,1 prosentin poistot (max 30 %), kun kaikilla tiloilla ei ilmeisesti olisi ollut järkevääkään tehdä suurempia poistoja tulojen pienuuden takia.

Liitteessä 7 on esitetty yksityiskohtaisia verotusaineistoon perustuvia keskiarvotietoja edellä käsitellyistä ryhmistä.

Lopuksi tarkasteltiin tiloja, joilla oli velkaa 300 000 - 500 000 markkaa tai yli 500 000 markkaa (taulukko 4). Tilat olivat kooltaan varsin suuria suomalaisiksi tiloiksi. Vaikka tilojen velkamäärä oli suuri, saatiin tilalta niin paljon tuloja, että lainojen korkomenojen ja maksettujen verojen jälkeen viljelijäperheelle jäi edellä esiteltyihin tiloihin nähden selvästi enemmän käyttövaroja (noin 2-3 kertaisesti). Suurivelkaiset tilat pystyivät myös hyödyntämään melko hyvin konepoistomahdollisuutensa. Näillä tiloilla velka toimi ilmeisesti hallittuna tilan hoidon ja kehittämisen välineenä, eikä aiheuttanut ongelmia tilan taloudessa.

TAULUKKO 4 Suurivelkaisten maatalojentulot, pääoman kierto-
nopeus ja konepoistot vuonna 1981

	Maatalouden puhdas tulo + metsätalouden puhdas tulo + poistot (=H) mk/tila	Rahajäämä- korot- verot mk/tila	H/maatila- talouden velat %	Koneiden, kaluston poisto (max 30 %) %
velkaa 300 000-500 000 mk kaikki tilat	118 275	96 891	31.1	20.4
velkaa yli 500 000 mk kaikki tilat	177 044	125 363	25.8	20.7
velkaa yli 500 000 mk lypsykarjatilat	187 906	133 358	24.5	21.9
velkaa yli 500 000 mk sikatilat	164 524	117 164	25.4	21.2
velkaa yli 500 000 mk viljatilat	216 786	150 303	31.6	23.9
velkaa yli 500 000 mk sekatilat	133 568	96 151	20.3	18.1

6. ERÄIDEN TILARYHMIEN RAHOITUSASEMAN KEHITYKSEN ARVIOINTI

Työryhmä on edellä kuvatun lisäksi pyrkinyt arvioimaan sitä, miten eräiden tilaryhmien rahoitusasema kehittyy tulevina vuosina. Kehitysarvioita on laskettu neuvontajärjestöjen käyttöön tilakohtaiseen suunnitteluun tehdyn Likvi-maksuvalmiuslaskelman avulla. Erityisesti on pyritty selvittämään aiemmin mainituin perustein poimittuja velkaisten tilojen ryhmiä. Sen ohella on eräiden keskiarvoryhmien tarkastelun perusteella pyritty hankkimaan vertailuaineistoa ja arvioimaan Likvi-laskelmien soveltuvuutta tällaiseen tarkasteluun.

Likvi-maksuvalmiuslaskelma on kehitetty tilakohtaisen suunnittelun apuvälineeksi. Periaatteessa sitä voidaan käyttää myös tilaryhmien kehityksen arviointiin, mikäli analysoitavista ryhmistä on käytettävissä laskelmassa tarvittavat lähtötiedot. Verotusaineistosta saatavat tiedot ovat tällaiseen laskelmaan puutteelliset erityisesti lähtötilanteen vieraan pääoman osalta. Vieraan pääoman määrä on saatu aineistosta, mutta lainojen korkotaso ja lyhennysaikataulu eri ryhmissä on tässä yhteydessä jouduttu arvioimaan lähinnä keskiarvotietojen perusteella.

Maksuvalmiuden kehitystä kuvaavissa laskelmissa käytettiin lähtöaineistona vuoden 1981 verotusaineiston tietoja sekä eräitä arvioita. Aluksi tehtiin laskelma koko maan 5-15 ha:n lypsykarjatilojen keskiarvotietojen perusteella. Tarkastelussa olivat mukana ne tilat, joilla viljelijän ikä oli 25-44 vuotta. Tämän ryhmän lähtötiedot olivat seuraavat:

peltoala keskimäärin	10,1 ha
viljelijöiden ikä	25-44 vuotta
velat v. 1981	85109 mk/tila
inflaatio	6 %
korko	7 %
korko lisärahoituksessa	9 %

lainojen takaisinmaksuaika	8 v	
maatalouden tulot	90 211 mk/tila	
maatalouden menot (ei investointim.)	49 934	"
metsätalouden nettotulot (lask.)	6 741	"
sivuansiotalouden nettotulot	18 292	"
verot (ei inflatoitu)	8 860	"
maatalouden nettoinvestoinnit	13 407	"
yksityistalouden kulutus	40 000	"

Näillä lähtötiedoilla tehtiin laskelma kymmenelle seuraavalle vuodelle olettaen, että tulot ja menot kasvaisivat 6 % vuodessa. Verojen osalta laskelmassa ei ole otettu huomioon rahan arvon muutosta. Seraavassa esitetään eräitä laskelman mukaisia tuloksia:

	1982	1984	1986	1988	1990
Tulorahoitus ¹⁾	-2 473	-1 755	-701	777	2 798
Lainojen lyhennykset (vanhat lainat)	10 638	10 638	10 638	10 638	2 798
Lisärahoitustarve	13 111	12 393	11 339	9 861	-
Lainojen määrä	90 310	94 216	96 191	95 435	91 115

Mainituilla lähtötiedoilla tehdyn laskelman mukaan velkamäärä kasvaa nimellisesti hieman, mutta supistuu reaalisesti. Laskelmaa tulkittaessa on otettava huomioon, että yksityistalouden kulutusmenot on oletettu keskimääräistä pienemmäksi ja veromenoja ei ole inflatoitu. Mikäli yksityistalouden kulutusmenot arvioidaan esimerkiksi 54 000 markaksi vuodessa, velan määrä olisi laskelman mukaan 360 000 mk vuonna 1990. Inflaation huomioonottaminen verojen osalta lisäisi velan määrää kauden lopussa noin 35 000 mk.

¹⁾ Kaikki tulot vähennettynä menoilla, menoihin on luettu mm. maatalouden investoinnit ja yksityistalouden kulutusmenot.

Kohdassa 5 esitetyllä tavalla poimittujen velkaantuneiden tilojen kehitystä on pyritty arvioimaan Likvi-maksuvalmiuslaskelmalla käyttäen lähtöaineistona poimituista tiloista muodostettujen ryhmien tietoja. Lisäksi on tehty vaihtoehtoisia laskelmia erilaisilla yksityistalouden kulutusmenoilla ja erilaisin inflaatiota koskevin oletuksin. Myös maatalouden investointien määrää on vaihdeltu laskelmissa. Seuraavassa esitetään laskelman lähtötiedot ja tuloksia yhdestä laskelmasta. Tilaryhmän lähtötiedot olivat:

5-15 ha:n nautakarjatilat, peltoala keskimäärin	9,3 ha
otos edustaa	565 tilaa
viljelijän keski-ikä	25-44 vuotta
tilat täyttävät velkaisten tilojen kriteerit	
inflaatio	6 %
korko	6 %
korko lisärahoituksessa	9 %
lainojen takaisinmaksuaika	8 v
velat v. 1981	176 886 mk/tila
maatalouden tulot	75 989 "
" menot (ei investointim.)	46 670 "
metsätalouden nettotulo	9 531 "
sivuvuosiotalouden nettotulo	4 522 "
verot (ei inflatoitu)	5 171 "
maatalouden nettoinvestoinnit (toteutuneet invest. 12 588 mk)	6 000 "
yksityistalouden kulutus	40 000 "

Näillä lähtötiedoilla tämän velkaisen nautakarjatilojen ryhmän tulos olisi melko vähäisin maatalousinvestoinnein seuraava:

	1982	1984	1986	1988	1990
Tulorahoitus	-20 529	-26 136	-32 842	-40 860	-50 140
Lainojen lyhen- nykset (vanhat lainat)	22 110	22 110	22 110	22 110	-
Lisärahoitustarve	42 639	48 246	54 952	62 970	50 140
Lainojen määrä	215 495	264 838	327 019	404 551	500 459

Tämän tilaryhmän rahoitusaseman kehitys näyttää laskelman mukaan huolestuttavalta. Maatalouden nettoinvestointien määräksi on oletettu 6000 mk vuodessa, joka merkitsee hyvin vähäisiä investointeja verrattuna esimerkiksi saman tilaryhmän keskimääräisiin investointeihin vuonna 1981 (12 588 mk). Laskelman mukainen velka kasvaisi kymmenessä vuodessa markkamääräisesti lähes kolminkertaiseksi ja reaalisestikin se kasvaisi yli 60 %. Käytännössä sekä yksityiset kulutusmenot että investoinnit lienevät keskimäärin kymmenen vuoden jaksolla laskelmassa oletettua suuremmat. Veloista selviytyminen edellyttää siten todennäköisesti sivuansoiden lisäämistä. Maatalouden kannattavuutta parantamalla olisi myös mahdollisuus jonkin verran parantaa rahoituksellisia näkymiä. Mikäli tämä edellyttäisi investointien tekemistä, niin niistä tulisi saada erittäin hyvä tuotto, jotta ne olisivat perusteltuja. Tilaryhmän metsänmyyntejä ei kuitenkaan voitane näillä tiloilla yleensä tehdä niin runsaasti, että yksinomaan ne ratkaisisivat kymmenen vuoden tarkastelujaksoa koskevat ongelmat.

Edellä esitetyistä tilaryhmistä on tehty erilaisia laskelmia muuttamalla osaa lähtötiedoista. Taulukossa 5 esitetään lainojen määrä kymmenen vuoden tarkastelukauden lopussa eräiden laskelmavaihtoehtojen mukaan. Lainojen koron nostaminen lisää luonnollisesti laskennallista velan määrää etenkin poimintaryhmässä, jossa velan määrä ja lisärahoituksen tarve on suuri.

Inflaation suuruus sellaisenaan ei näytä vaikuttavan kovin paljon tilaryhmien rahoitukselliseen asemaan. Yleensä inflaatio helpottaa velkaisen tilan asemaa. Jos kuitenkin tulorahoitus on negatiivinen eli menot ennen investointeja ja lainojen lyhennyksiä ovat suuremmat kuin tulot, inflaatio voi vaikeuttaa taloudellista tilannetta. Tätä osoittaa taulukossa 5 korkeammalla inflaatioprosentilla tehty laskelma, jossa inflaation nostaminen lisää velan määrää poimittujen velkaisten tilojen ryhmässä, mutta vähentää sitä keskiarvoryhmässä. On kuitenkin huomattava, että vaikka velan määrä

TAULUKKO 5. Koron, inflaation, takaisinmaksuajan ja yksityisen kulutuksen muutosten vaikutus kahden tilaryhmän lainojen määrään Likvi-maksuvalmiuslaskelmien mukaan.

Lainojen määrä v. 1981 mk/tila	
Lypsykarja- tilat 5-15 ha 25-44 v	Poimitut vel- kaiset lypsy- karjatilat
85 109	176 886

Kehitystekijät						Lainojen määrä v. 1990 mk/tila	
Yksityi- nen kulu- tus	Laina- aika	Laino- jen korko	Laino- jen korko lisä- rahoi- tuk- sessa	Inflaa- tio tulot	Inflaa- tio menot	Lypsykarja- tilat 5-15 ha, 25-44 v	Poimitut vel- kaiset lypsy- karjatilat
mk	v	%	%	%	%		
40 000	8	7	9	6	6	91 115	500 459
40 000	8	7	12	6	6	130 201	637 985
40 000	8	7	9	6	7	173 108	573 986
40 000	8	7	9	9	10	156 303	592 193
40 000	8	7	9	6	6 ¹⁾	126 791	521 267
54 000	8	7	9	6	6	360 154	769 499
40 000	6	7	9	6	6	93 416	507 898
40 000	10	7	9	6	6	89 049	493 783

¹⁾ myös verot inflatoitu (6 %)

inflaation kasvun johdosta voi nousta, sen reaaliarvo ei välttämättä lisäännny.

Velkaisuuskehityksen kannalta on inflaation suuruutta tärkeämpää se, miten suuri on tulojen suhteellinen kasvu menojen suhteelliseen kasvuun verrattuna. Taulukossa 5 on esitetty laskelmia, jossa menot kasvavat yhden prosenttiyksikön enemmän kuin tulot. Tämä ero merkitsee jo huomattavasti velan määrään 10 vuoden aikana verrattuna sellaiseen vaihtoehtoon, jossa tulot ja menot kasvavat samassa suhteessa. Toisaalta vertailu kuvastaa samalla kannattavuuskehityksen merkitystä velkaisuudelle. Nämä inflaatiota koskevat vertailut osoittavat, että inflaatio ei välttämättä helpota ratkaisevasti niiden tilojen asemaa, jotka ovat rahoituksellisesti vaikeimmissa asemassa.

Laina-aika vaikuttaa näissä laskelmissa tarkastelujakson lopun lainamäärään sen mukaan, miten suuri ero on lähtötilanteessa olevan lainan ja lisärahoituksen korkotasossa. Koska korkotason ero on 2 tai 3 prosenttiyksikköä, laina-ajan vaikutus ei näytä kovin suurelta. Käytännössä tämä ero saattaa olla usein suurempi, jolloin myös laina-ajan vaikutus on tuntuvampi.

Yksityistalouden kulutus vaikuttaa osaltaan velkaantumiskehitykseen. Laskelmissa on käytetty lähtökohtana 40 000 markan yksityistä kulutusmenoa vuonna 1981, joka on selvästi maatilojen keskimääräistä kulutusta alempi ja hieman alempi kuin esitettyjen 5-15 ha:n tilojen kulutusmenot. Mikäli laskelmissa käytetään kirjanpitotilojen keskimääräistä rahamenoa, 54 000 mk, tulokset muuttuvat ratkaisevasti. Velan määrä kasvaa tällöin keskiarvotiloilla kymmenen vuoden jaksona nelinkertaiseksi ja reaalisestikin yli kaksinkertaiseksi.

Lähinnä lähtötietojen puutteiden vuoksi edellä kuvatuista laskelmista ei voi tehdä yksityiskohtaisia johtopäätöksiä tulevasta velkaantumiskehityksestä. Laskelmat viittaavat kuitenkin siihen, että lypsykarjatilojen keskimääräinen velkaantuminen tulee jonkin verran lisääntymään. Luvussa 5 esitetyin

perustein poimitussa velkaisten tilojen ryhmässä kehitys näyttää laskennallisesti sellaiselta, että rahoituksellisista velvoitteista on hyvin vaikea jatkossa selviytyä.

7. TULOSTEN TARKASTELUA JA PÄÄTELMIÄ

7.1 Velkaisuusongelman yleisyys

Suomalaisilla maataloilla oli vuonna 1981 maa- ja metsätaloudesta johtuvia velkoja keskimäärin 51 740 markkaa. Niillä tiloilla, joilla oli velkaa, olivat velat tilaa kohti 71 500 markkaa. Suomalaisten maatalojen velkaisuus on siten keskimäärin tarkasteltuna kohtuullinen. Toisaalta velkaisuuden nopea kasvu 1970-luvun puolivälistä lähtien merkitsee sitä, että vieraan pääoman käytöstä aiheutuva yksityistaloudellinen riski maataloilla kasvaa. Yksinomaan keskimääräisen velkaisuuden perusteella ei kuitenkaan voida arvioida velkaisuusongelman merkitystä muun muassa siitä syystä, että huomattava osa maataloista on velattomia tai velkojen määrä on vähäinen ja velat ovat muutoinkin jakautuneet epätasaisesti maatalojen kesken.

Velkaisuusongelmaa analysoitaessa edellä on kiinnitetty huomiota lähinnä niihin tiloihin, joilla on ollut vuonna 1981 velkaa yli 100 000 markkaa. Tällaisia tiloja oli noin 30 000 kpl ja niiden osuus kaikkien tilojen määrästä oli 17 %. Yli 200 000 markkaa velkaa oli noin 12 000 tilalla ja yli 500 000 markkaa lähes 1400 tilalla. Mainitusta 30 000 tilan ryhmästä 5380 tilaa oli sellaisia, joilla tulot olivat erityisen alhaiset ja siten velkankantokyky oli hyvin heikko. Tämän tilaryhmän osuus kaikista maataloista oli 3 %.

Kyseinen 5380 tilan ryhmä muodostui lähinnä niistä tiloista, joilla oli velkaa 100 000 - 200 000 mk. Tätä enemmän oli velkaa vain vajaalla 1500 tilalla. Mikäli tilan tulot ovat pienet, jo verrattain pienikin velkamäärä saattaa johtaa vaikeaan rahoitukselliseen asemaan. Toisaalta suuretkaan velat eivät välttämättä aiheuta ongelmia. Erityisesti suurivelkaisten tilojen ryhmässä saattaa kuitenkin olla huomattava määrä paiminnan ulkopuolelle jääneitä tiloja, joilla velkojen määrä ylittää todellisen velan kantokyvyn. Taloudellisen tuloksen vaihtelu saattaa johtaa nämä eniten velkaantuneet tilat vaikeuksiin, vaikka taloudellinen asema tarkastelun kohteena ole-

vana vuonna näyttäisikin suhteellisen turvatulta.

Sikatiilojen osuus poimituista velkatiiloista oli kaksinkertainen verrattuna niiden osuuteen kaikista tiloista, joilla oli velkaa. Lypsykarjatiiloilla prosenttiosuudet olivat kummassakin tilaryhmässä suurin piirtein yhtä suuret. Viljatiilojen osuus pahasti velkaantuneiden tilojen määrästä oli suhteellisen vähäinen, vain runsas puolet viljatiilojen suhteellisesta osuudesta kaikista maataloista. Velkaisuusongelmia näyttää siis olevan lähinnä erikoistuneilla kotieläintiloilla. Tämän perusteella voidaan arvioida, että velkaisuusongelmien kehitys tulee riippumaan suurelta osin kotieläintalouden kannattavuuden kehityksestä. Sikatalouden tai maidontuotannon kannattavuuden heikkeneminen merkitsisi velkaisuusongelmien lisääntymistä. Peräkkäiset heikot satovuodet saattavat nopeasti heikentää velkaantuneimpien tilojen, etenkin kasvinviljelytilojen, rahoituksellista asemaa.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna velkaisuus oli selvästi suurinta nuorilla viljelijöillä. Tämä johtuu sukupolvenvaihdoksesta aiheutuneista lainoista ja muista tilanpidon aloittamiseen usein liittyvistä investoinneista. Sukupolvenvaihdosten määrä on parina viime vuonna kasvanut huomattavasti. Tämä merkitsee sitä, että velkaantuneiden nuorten viljelijöiden määrä on kasvanut tarkastelun kohteena olleen vuoden 1981 jälkeen.

Viime vuosina on lisätty kotieläintuotannon aloittamista ja laajentamista koskevia rajoituksia. Tämä johdosta viljelijöiden mahdollisuudet tuloja lisääviin investointeihin ovat supistuneet. Sukupolvenvaihdosten määrän lisääntyminen ja investointirajoitukset yhdessä tulevat ilmeisesti johtamaan velkaisuusongelman yleistymiseen.

7.2 Velkaantumiseen ja heikkoon velankantokykyyn vaikuttaneista tekijöistä

Maatilojen velat aiheutuvat yleensä tilan hankkimisesta tai tilalla tehtävistä investoinneista. Verotusaineistosta ei ole voitu selvittää yksityiskohtaisesti, mistä velat ovat aiheutuneet. Useimmissa velkaisimmissa tilaryhmissä sekä rakennusten että kaluston investoinnit ja menojäännökset ovat olleet vuonna 1981 suuremmat kuin vastaavilla muilla tiloilla, joten poikkeuksellinen velkaantuminen on osaksi aiheutunut keskimääräistä suuremmista investoinneista. Velkamääriä, investointeja ja menojäännöksiä vertaamalla voidaan arvioida, että huomattava osa velkaisimpien tilojen veloista on ilmeisesti aiheutunut maatilalan tai lisäalueen ostosta.

Vaikeasti velkaantuneita tiloja etsittäessä kriteereinä käytettiin velan määrää sekä luvussa 5 esitetyin perustein laskettua tulojen ja menojen erotusta. Vertaamalla poiminnalla muodostettujen velkaisten tilaryhmien ja vastaavien muiden tilaryhmien tuloksia voidaan arvioida syitä, jotka ovat johtaneet alhaisiin nettotuloihin ja samalla heikkoon velankantokykyyn.

Maatalouden osalta heikko velankantokyky näyttää johtuneen siitä, että kyseisissä ryhmissä maatalouden bruttotulot ovat olleet pienemmät ja samanaikaisesti lyhytvaikutteiset menot samaa tasoa kuin muilla vastaavanlaisilla tiloilla. Mahdolliset epäedulliset tuotanto-olosuhteet saattavat selittää osaksi näitä eroja. Huomattavalta osin erot johtunevat siitä, että heikoimman velankantokyvyn omaavilla tiloilla tuotantoa ei ole kyetty järjestämään taloudellisesti, mikä puolestaan johtuu paitsi yleisistä kannattavuusedellytyksistä usein myös puutteellisesta viljelijän ammattitaidosta. Kuvatut erot saattavat selittyä osin myös sillä, että jotkut poimituista tiloista ehkä ovat olleet vuonna 1981 aloittamassa tai laajentamassa tuotantoaan.

Tiloilla, joilla oli heikko velankantokyky, sivuansiot olivat keskimääräistä vähäisemmät. Poimituilla tiloilla sivuansio-

talouden ja yksityistalouden tulot näyttävät olleen keskimäärin selvästi alhaisempia kuin muilla vastaavilla maataloilla. Poimituilla tiloilla kokonaistulot olivat vain noin puolet vastaavien maatalojen keskimääräisistä kokonaistuloista.

Keskimääräistä heikompi velankantokyky selittyy erityisesti maataloustulojen alaisuudella ja samanaikaisilla vähäisillä sivuansioilla. Maatalojen velankantokyky on hyvä, mikäli maatalouden taloudellinen tulos on hyvä tai mikäli veloista aiheutuneita menoja kyetään hoitamaan tilan ulkopuolelta saatavilla tuloilla. Maatalojen velankantokyky heikkenee, mikäli maatalouden kannattavuus laskee tai sivuansiomahdollisuudet vähenevät.

Metsätalouden merkitystä on tarkasteltu suppeasti, koska verotusaineistosta ei saada tietoja myyntituloista. Metsätalouden tulot muodostavat kuitenkin merkittävän osan useiden maatalojen tuloista. Niiden merkitys korostuu investointien yhteydessä. Myös metsätulojen vaihtelu vaikuttaa olennaisesti maatalojen velankantokyyyn.

Tässä tarkastelussa ei ole voitu ottaa huomioon viljelijöiden tili- ja osamaksuvelkoja. Näiden määrä ilmeisesti kasvaa ja se lienee jo nyt velkarasituksen kannalta huomattava. Tästä syystä olisi tarpeellista, että erillisellä tutkimuksella selvitetäisiin maatalojen tili- ja osamaksuvelkoja sekä mahdollisuuksien mukaan parannettaisiin edellytyksiä näitä koskevien tietojen hankkimiseen.

7.3 Velkaisuuden ja velankantokyvyn sekä niiden kehityksen seuranta

Luvussa 3 on esitetty verotustietoihin perustuen yksityiskohtaisesti velkojen määrä erilaisilla maataloilla sekä tilojen määrä erilaisissa velkaluokissa. Lisäksi on kuvattu velkojen suhdetta varoihin ja tuloihin sekä eri ikäisten viljelijöiden velkaisuutta. Velkaisuuden seurannan kannalta olisi tarpeellista kehittää maatalatalouden yritys- ja tulotilastoa siten, että siitä saataisiin nykyistä enemmän velkaisuutta

kuvaavaa tietoa. Erityisesti tilamäärien ja viljelijöiden tulosten esittämiseen eri velkaluokissa (velat/tilat) olisi perusteltua. Myös tilamäärien tilastointi velkaluokittain ja tuotantosuunnittain olisi tarpeellista.

Velkarasitusta on arvioitu luvussa 5 tietyin perustein lasketun velankantokykyä kuvaavan nettotuloksen ja velkamäärän perusteella. Kyseisen nettotuloksen perusteella voidaan arvioida maatalan rahoituksellista asemaa ja kykyä selviytyä nykyisten tai suunniteltujen velkojen hoitomenoista. Velkarasituksen analysoinnissa olisi kuitenkin tarpeellista tuntea myös vuotuiset lainojen lyhennykset.

Maatalouden tilakohtaisessa suunnittelussa käytettävä Likvi-laskelma soveltuu hyvin velkarasituksen selvittämiseen. Vastaavanlaista laskelmaa voidaan käyttää myös toteutuneen rahoituksellisen tuloksen laskennassa. Mikäli laskelma tehdään yksinomaan verotustietojen perusteella, joudutaan lainojen lyhennysmenot arvioimaan. Tämä rajoittaa Likvi-laskelman käyttökelpoisuutta erilaisten tilaryhmien tulevan rahoituksellisen kehityksen arvioinnissa.

Maatalan tai tilaryhmän rahoituksellisen tuloksen arvioimiseksi tulisi olla käytettävissä yksityiskohtaisten laskelmien ohella yksinkertaisia ja helposti tulkittavia suhdelukuja, joilla voitaisiin arvioida tietyn vuoden tilannetta sekä muutaman vuoden kehitystä ja lisäksi voitaisiin verrata erilaisia tiloja keskenään. Velkarasitusta kuvaavaksi suhdeluvuksi soveltunee nettotulon ja velkojen suhde. Mikäli velkarasitusta tarkastellaan ainoastaan maatilatalouden kannalta, tällainen suhdeluku voi olla seuraava:

$$\frac{\text{maatalouden puhdas tulo} + \text{metsätalouden puhdas tulo} + \text{poistot}}{\text{maatilatalouden velat}}$$

Mikäli viljelijäperheellä on muita tuloja tai velkoja ja mikäli rahoitusta halutaan tarkastella perheen kannalta kokonaisuutena tulisi tuloihin lisätä muut tulot ja velkoihin muut kuin maatilatalouden velat.

Edellä esitetty suhdeluku on maatilatalouden yritys- ja tulotilaston keskiarvotietojen perusteella muuttunut vuoden 1975 arvosta 1.10 arvoon 0.75 vuonna 1981. Suhdeluvun muuttuminen osoittaa siis selvää velkamäärän kasvua maa- ja metsätalouden tuloihin nähden.

Kyseinen vuoden 1981 suhdeluku on laskettu eri tilaryhmille taulukossa 3. Kaikilla tiloilla keskimäärin vuonna 1981 suhdeluku oli 0.75 ja niillä tiloilla, joilla oli velkaa, vastaavasti suhdeluku oli 0.68. Tiloilla, joiden katsottiin olevan vaikeimmassa rahoituksellisessa asemassa (5 380 tilaa), kyseinen suhdeluku oli keskimäärin 0.18 ja eri tuotanto-suunnissa 0.14 - 0.20. Sellaisilla maatiloilla, joilla oli velkaa yli 500 000 mk, suhdeluku oli keskimäärin 0.28. Tulosten tarkastelun perusteella voidaan päätellä, että velkarasitus on keskimääräistä suurempi, mikäli todettu suhdeluku on pienempi kuin 0.70 ja että velkarasitus on yleensä huolestuttavan suuri, jos suhdeluku on 0.20 - 0.30 tai sitä pienempi. Voidaan arvioida, että yleensä lainojen lyhennykset ja korot ovat vähintään 15 % velan määrästä. Käytännössä suhdeluvun arvo 0.20 - 0.30 on siten jo hyvin alhainen. Tarkkoja kriittisen velkarasituksen rajoja ei voida asettaa muun muassa sen vuoksi, että erilaiset lainaehdot ja taloudellisen tuloksen vaihtelu vaikuttavat olennaisesti mahdollisuuksiin selviytyä velanhoitomenoista.

Velkaisuuden ja velkarasituksen tulevan kehityksen arvioimiseksi sekä eri toimenpiteiden vaikutusten ennakoimiseksi olisi tunnettava mahdollisimman hyvin eri tekijöiden vaikutus velkaantumiseen. Näitä tekijöitä ei ole voitu tässä yhteydessä selvittää yksityiskohtaisesti. Velkaantumisen syiden perusteellisempi selvittäminen edellyttää tutkimusta, jossa käytetään tarkkoja tilakohtaisia tietoja. Tällaisia tietoja voidaan saada lähinnä maatalouden virallista kannattavuustutkimusta varten hankittavasta kirjanpitoaineistosta. Velkaantumisen syiden yksityiskohtaisempi tutkiminen saattaisi helpottaa myös verotusaineiston velkaantuneisuutta koskevien tietojen tulkintaa.

Työryhmä pitää tärkeänä, että tilastokeskus kehittää maatalouden yritys- ja tulotilastoa edellä todetulla tavalla siten, että siitä saataisiin tähänastista yksityiskohtaisempaa tietoa velkaisuudesta. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulisi erikseen selvittää esimerkiksi joka toinen vuosi veroaineistosta tähän raporttiin sisältyviä tietoja.

Uusimmat verotustiedot kuvaavat yli kahta vuotta aikaisempaa tilannetta. Tästä syystä on tarpeellista kerätä myös sellaista tietoa velkaisuudesta, joka on tätä uudempaa. Valtion tukemaa lainoitusta hoitavat viranomaiset ja pankit sekä neuvontajärjestöt saavat työssään yleiskuvan rahoitustilanteesta. Tämä tieto auttaa rahoitukseen liittyvää päätöksentekoa erityisesti silloin, jos velkaisuusongelma jostain syystä muuttuu nopeasti. Myös lainahakemuksia ja -päätöksiä koskevan melko laajan tietomäärän tilastointia kehittämällä voitaisiin ilmeisesti hankkia tähänastista tarkempaa tietoa velkaisuudesta ja velkaisimpien tilojen ominaisuuksista.

Maatilaralainaehdoista tärkeimpinä esitetään oheisessa taulukossa lainoitusprosentit, takaisimaksuajat ja korot (1.1.1984 alkaen)

Lainalaaji	Lainatarkoitus	Lainan enimmäismäärä kauppahinnasta/kustannusarviosta	Takaisimaksuaika	Korko% eri vyöhykkeillä				
				1.	2.	3.	4.	(vyöhyke)
Maanostolaina	Maatilan osto	50 - 75 %	10 - 25	3	4	5	6	
	Lisäalueen osto	60 - 75 %	5 - 25	3	4	5	6	
	Asuntotilan osto	50 %	10 - 15	4	4	4	4	
Sisämaanoslaina ja sisämaanoslainaan verrattava maanoslaina	Tilan tai sen osan lunastaminen, kun hakija omistaa osuuden tilasta tai tulisi myöhemmin omistamaan	50 - 75 %	10 - 25	3	4	5	6	
Maanosto- ja sisämaanoslaina	Pienehkön maatilan ollessa kyseessä (MTA 91 §)	50 - 75 %	10 - 25	3	3	3	3	
Lisämaanoslaina	Suurehkon maatilan ollessa kyseessä	60 - 75 %	5 - 25	8	8	8	8	
Yhteismetsän osakaskunnan maanostolaina	Pienen yhteismetsän osakaskunnalle metsätalouden harjoittamiseen soveltuvan maan hankkimista varten	50 %	5 - 10	6	6	6	6	
Rakentamislaina	Maatilalle tarpeellisten tuotanto- ja varastorakennusten rakentaminen, laajentaminen ja peruskorjaaminen	60 %	navetta 10 - 20 sikala 10 - 15 muut 7 - 10	4	4	6	7	
Asuntolaina Asuntolisälaina Asuntokorkotulilaina	Asuinrakennusten rakentaminen, laajentaminen ja peruskorjaus	30 % 30 % 30 %	15 (yleiset asuntotuotantolain ehdot) 10 - 15	3 0 6	3 0 6	3 0 6	3 0 6	

Lainalaji	Lainatarkoitus	Lainan enimmäismäärä kauppahinnasta/kustan- nusarvioista	Takaismaksu- aika	Korko % eri vyöhykkeillä 1. 2. 3. 4. (vyöhyke)
Perusparannuslaina	Pellon kuivattaminen ja sa- laojittaminen	60 %	5 - 10	4 4 5 7
Tielaina	Maatilalla tai -tiloilla tarvittavan yksityistien tekeminen	60 - 70 %	7 - 10	4 4 5 7
Vesihuoltolaina	Vedenhankinta- ja viemäriin- tilaitteiden rakentaminen	75 %	7 - 20	4 4 5 7
Irtaimistolaina	Eloittoman maatalousirtaimis- ton (ei traktori eikä leik- kuupulmuri) sekä lehmien hankinta	60 %	5	4 4 5 (ei myönnetä lainaa)
Sähköistämislaina	Osuus- ja liittymismaksujen maksaminen, sähkön jakeluun tarvittavien laitteiden han- kinta	75 %	7 - 10	4 4 5 7
Turvetuotantolaina	Turvetuotantoon käytettävän maan raivaaminen, ojittami- nen ja muu kuntoonpano	60 %	7 - 10	7 7 7 7 Liite 1
Irtaimistolaina tur- vetuotannossa tarvit- taviin koneisiin	Turvetuotannossa tarvittavi- en koneiden hankinta	60 %	5	7 7 7 7 (jatk.)

VYÖHYKEKARTTA

korko- ja karjarakennus-
avustusten myöntämis-
alueiksi

— = korkovyöhykkeen
raja

— = karjarakennus-
avustusalueen
eteläraja
(poikk.ulkosaar.al.)

--- = karjarakennus-
avustuksen enimmäis-
määräalueen raja

..... = MTH:n hyväksymät
saaristo-
osat

1.-vyöhyke

RAK.AV.
ENINT.20%

RAK.AV.ENINT. 60 %

RAK.AV.ENINT. 40 %

RAK.AV.ENINT. 30 %

RAK.AV.ENINT. 20 %

1.-vyöhyke

2.-vyöhyke

3.-vyöhyke

1.-vyöhyke

RAK.AV.ENINT. 20 %

RAK.AV.ENINT. 20 %

0 1000 2000
1:1000000
C) Maanmittauslaitos, Helsinki

Lypsykarjatilat		Peltola					
Velkojen määrä		2-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50
0	3 979	6 367	2 548	803	626	158	14 499
0 - 10 000	3 029	9 280	3 443	996	408	78	17 234
10 001 - 20 000	835	3 313	1 600	1 039	464	52	7 313
20 001 - 30 000	334	1 691	1 570	728	270	69	4 680
30 001 - 40 000	178	1 444	1 238	1 011	321	65	4 257
40 001 - 50 000	129	1 241	1 411	799	657	74	4 317
50 001 - 60 000	100	1 125	1 211	542	481	96	3 565
60 001 - 100 000	320	2 375	2 167	1 517	1 710	355	8 482
Yli 100 000	96	1 869	2 864	3 912	3 342	1 766	14 134
YHTEENSÄ	9 000	28 706	18 052	11 347	8 279	2 713	78 481

Kaikkä tuotantosuunnat yhteensä		Peltola					
Velkojen määrä		2-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50
0	21 875	17 165	5 639	2 150	1 625	445	49 028
0 - 10 000	10 378	18 906	6 975	2 047	1 178	304	39 817
10 001 - 20 000	2 067	5 942	3 344	1 779	890	215	14 281
20 001 - 30 000	883	3 596	2 457	1 100	809	211	9 110
30 001 - 40 000	649	2 608	2 313	1 866	915	187	8 570
40 001 - 50 000	364	2 449	1 920	1 226	1 065	241	7 299
50 001 - 60 000	359	1 873	1 828	994	908	336	6 362
60 001 - 100 000	671	3 923	3 960	2 828	3 126	1 260	16 059
Yli 100 000	509	3 548	5 380	6 265	6 770	5 417	30 081
YHTEENSÄ	37 755	60 010	33 816	20 255	17 286	8 616	180 607

Tilojen lukumäärä eri velkaluokissa tuotantosunnittain vuonna 1981

Tuotantosuurta	Lypsy- karja- tilat	Liha- karja- tilat	Sika- tilat	Siipi- karja- tilat	Vilja- tilat	Muut kasvin- viljely- tilat	Seka- tilat	Kaikki tuotanto- suunnat
Velkojen määrä								
0	14 499	3 417	365	1 057	3 467	1 601	24 622	49 028
0 - 10 000	17 234	2 839	504	482	2 883	1 011	14 864	39 817
10 001 - 20 000	7 313	796	270	252	881	377	4 392	14 281
20 001 - 30 000	4 680	485	245	157	561	164	2 818	9 110
30 001 - 40 000	4 257	644	648	93	397	87	2 444	8 570
40 001 - 50 000	4 317	593	405	149	317	50	1 468	7 299
50 001 - 60 000	3 565	322	105	47	421	95	1 807	6 362
60 001 - 100 000	8 482	1 050	1 098	183	1 029	249	3 968	16 059
yli 100 000	14 134	1 962	4 050	440	1 795	861	6 839	30 081
YHTEENSÄ	78 481	12 108	7 690	2 860	11 751	4 495	63 222	180 607

Tilojen lukumäärä eri velkaluokissa maatalouden bruttotulojen mukaan lypsykarjatiloilta ja kaikilla tiloilla vuonna 1981

Lypsykarjatilat

Velat

Maatalouden bruttotulot

Yht.

	0	1-8000	8 001- 50 000	50 001- 100 000	100 001- 200 000	200 001- 500 000	500 000-	
0 - 8 000	134	11	37					182
8 001 - 30 000	4 211	2 420	1 425	194	34			8 284
30 001 - 50 000	3 881	4 881	4 142	791	273	74		14 042
50 001 - 100 000	4 487	5 993	8 852	4 284	2 087	417	22	26 142
100 001 - 200 000	1 663	1 697	7 429	5 446	4 831	2 032	54	23 152
200 001 - 300 000	101	63	705	1 115	1 642	1 189	135	4 950
300 001 - 500 000	19	35	113	204	307	861	43	1 582
500 001 -1 000 000				11		107	15	133
1 000 001 -	3			3			12	18
YHTEENSÄ	14 499	15 100	22 703	12 048	9 174	4 680	281	78 485

Kaikki tuotantosuunnat yhteensä

Maatalouden bruttotulot

Velat

	20 005	7 461	3 420	576	359	24		
0 - 8 000	20 005	7 461	3 420	576	359	24		31 845
8 001 - 30 000	13 288	9 077	6 199	1 533	563	179		30 839
30 001 - 50 000	6 136	7 785	7 279	1 964	1 059	237		24 460
50 001 - 100 000	6 322	8 640	14 138	6 979	3 822	907	22	40 830
100 001 - 200 000	2 748	2 589	10 642	8 678	7 740	3 719	205	36 321
200 001 - 300 000	435	137	1 264	2 101	3 068	2 394	326	9 725
300 001 - 500 000	75	38	302	483	1 239	2 175	278	4 650
500 001 -1 000 000	17		53	100	209	812	263	1 454
1 000 001 -	6			3	6	203	276	494
YHTEENSÄ	49 032	35 727	43 357	22 417	18 065	10 650	1 370	180 618

Tilojen velat peltohehtaaria kohti tiloilla, joilla oli velkaa ja velat tilaa kohti
 kaikilla tiloilla vuonna 1981

Velat/ha (velkatilat)

Kaikki tuotantosuunnat yhteensä Peltola

Ikäluokka	2-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-	Keskim.
-24	12 530	6 494	17 185	8 040	7 353	7 820	6 858	8 810
25-34	18 184	11 746	9 929	8 682	8 546	8 088	6 194	10 380
35-44	11 201	7 533	7 506	6 428	6 705	6 439	5 648	7 395
45-54	5 793	5 300	4 631	5 242	4 564	4 528	4 459	5 019
55-64	3 048	3 080	2 926	3 339	3 084	3 553	3 145	3 095
65-	3 681	1 454	1 364	2 308	1 837	2 057	2 806	2 002
KESKIMÄÄRIN	6 158	4 814	5 002	5 347	5 094	5 211	4 681	5 145

Velat/tila (kaikki tilat)

Kaikki tuotantosuunnat yhteensä Peltola

Ikäluokka	2-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-	Keskim.
-24	12 216	45 173	226 702	138 228	170 324	283 878	354 852	116 206
25-34	30 533	63 550	106 434	138 318	191 826	280 503	400 130	120 937
35-44	18 793	42 556	80 262	105 682	149 582	231 922	380 637	93 233
45-54	8 622	28 094	48 587	82 001	104 016	160 478	292 831	56 019
55-64	3 970	15 617	27 680	49 805	59 961	121 794	218 046	27 157
65-	3 422	5 807	9 872	25 574	33 424	55 023	218 637	10 861
KESKIMÄÄRIN	8 094	24 133	49 063	81 079	109 640	181 207	311 918	92 083

tilojen lukumäärä ikäluokittain eri velkaluokissa lypsykarjataloilla ja kaikilla tiloilla vuonna 1981

Lypsykarjatilat

Velkojen määrä	-24	Ikäluokka				55 - 64	65 -
		25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64		
0	60	472	1 374	3 543	5 303	3 748	
0 - 50 000	253	958	4 624	12 806	13 859	5 298	
50 001 - 100 000	62	1 515	3 271	4 505	2 231	462	
100 001 - 150 000	85	1 239	1 659	2 124	1 047	101	
150 001 - 200 000	94	592	901	1 029	278	29	
200 001 - 300 000	89	825	985	797	387	71	
300 001 - 500 000	53	409	463	381	167	53	
500 001 - 1000 000	3	126	77	39	5	3	
Yli 1 000 000		10	4	8	6		
YHTEENSÄ	699	6 146	13 358	25 232	23 283	9 765	

Kaikki tuotantosuunnat yhteensä

Velkojen määrä	-24	Ikäluokka				55 - 65	65 -
		25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 65		
0	189	2 289	15 005	10 388	15 270	15 890	
0 - 50 000	379	3 360	10 561	22 706	27 350	14 714	
50 001 - 100 000	131	2 672	6 311	7 477	4 566	1 258	
100 001 - 150 000	117	2 035	3 731	3 684	1 873	195	
150 001 - 200 000	109	1 434	2 104	1 951	710	121	
200 001 - 300 000	111	1 629	2 392	1 871	705	119	
300 001 - 500 000	112	928	1 410	955	318	93	
500 001 - 1000 000	18	420	446	269	52	26	
Yli 1 000 000		16	64	25	21	11	
YHTEENSÄ	1 166	14 783	32 024	49 326	50 865	32 427	

Eräiden tilaryhmien veroilmoitustietoja vuodelta 1981

	POIMITUT TILAT						KAIKKI MAATILAT, JOILLA VELKAA					
	Kaikki tilat	Kaikki lypsy- karja- tilat	LIPSYKARJATILAT iesntä 25-44 v.		Kaikki sikatilat	Kaikki vilja- tilat	Kaikki tilat	Kaikki lypsy- karja- tilat	LIPSYKARJATILAT iesntä 25-44 v.		Kaikki sikatilat	Kaikki vilja- tilat
			5-15 ha	15-30 ha					5-15 ha	15-30 ha		
Veroilmoitustiedot												
Maitotaloustuotteiden myyntitulot	36 042	71 215	56 220	80 407	1 073	0	41 565	78 984	67 273	127 831	1 932	171
Myyntitulot nautakarjasta	17 827	18 724	14 837	30 205	1 077	0	17 109	20 954	17 726	32 960	1 926	460
Myyntitulot sioista	24 075	288	0	891	169 288	0	17 316	426	28	464	268 540	97
Kasvinviljelytulot	15 832	1 587	590	838	20 375	62 047	17 112	2 233	644	3 200	25 023	67 808
Maatalouden bruttotulot	102 062	96 753	75 989	119 001	197 527	68 665	105 803	107 282	90 211	171 540	306 926	72 922
Maksetut palkat	1 169	856	107	1 873	96	3 258	1 844	1 618	387	1 310	3 811	1 209
Rehujen hankintamenot	22 972	21 951	15 736	26 859	65 176	753	20 728	21 492	19 562	34 859	99 034	650
Väkilannoitteiden ja kalkin hankintamenot	9 881	9 227	7 665	13 636	9 692	16 927	8 777	8 680	6 989	15 160	12 185	13 479
Sienenten ym. hankintamenot	3 426	2 597	2 069	3 811	4 127	2 612	3 160	2 600	2 093	4 131	5 371	5 011
Metsän veronalainen puhdas tuotto	9 050	8 611	9 483	8 340	5 138	7 415	7 658	7 176	6 878	8 187	7 465	6 871
Metsätalouden puhdas tulo	8 875	8 467	9 531	8 161	4 952	7 280	7 438	6 995	6 741	7 980	7 239	6 623
Maatalouden puhdas tulo	18 478	22 571	17 753	21 881	19 873	13 860	29 787	34 783	26 045	55 343	57 185	20 873
Maatilatalouden puhdas tulo valtion verotuksessa	16 268	20 805	19 932	16 407	9 195	9 420	32 416	37 707	28 711	54 781	50 250	22 875
Maatilatalouden puhdas tulo kunnallisverotuksessa	16 087	20 650	19 571	16 375	8 942	8 937	32 202	37 615	28 421	54 724	49 129	22 672
Maatalousmaan arvo	6 687	4 279	2 785	5 507	6 898	15 505	6 129	4 576	3 440	6 505	10 419	11 993
Metsän arvo	90 149	84 077	95 551	86 709	52 623	75 509	76 509	71 911	68 933	82 516	75 651	69 922
Maatilatalouden varat yhteensä	195 234	190 888	156 108	258 877	199 582	208 452	141 305	134 965	127 422	195 908	208 147	140 906
Maatilatalouteen kohdistuvat velat	184 313	192 397	176 886	235 464	200 885	195 986	71 491	67 435	85 109	137 262	171 788	67 046

Koneiden, kaluston ja laitteiden poistamaton hankintameno 1.1.81	35 172	33 341	29 170	38 644	30 598	59 996	30 669	28 729	27 376	50 409	54 715	37 449
Edellisten hankintamienot vuoden 1981 aikana	25 417	28 551	13 798	59 292	21 369	25 912	19 430	19 194	15 919	34 186	31 675	20 929
Edellisten menojäännös (ennen poistoa)	56 398	58 274	41 612	86 374	49 292	82 234	44 831	43 506	40 276	76 586	77 088	51 775
Koneiden, kal. ja laitt. poisto vuonna 1981	5 137	6 046	6 537	5 609	2 248	5 871	10 371	10 685	9 340	18 248	16 793	10 700
Salaojien yms. poistamaton hankintameno 1.1.1981	4 633	3 026	3 323	5 566	5 212	12 600	4 518	4 069	2 578	8 218	8 863	7 723
Edellisten hankintamienot vuoden 1981 aikana	736	698	146	1 807	344	1 206	813	809	534	2 265	1 357	907
Salaojien menojäännös (ennen poistoa)	5 291	3 653	3 469	6 977	5 557	13 813	5 248	4 760	3 085	9 952	10 176	8 579
Salaojien poisto vuonna 1981	317	261	225	420	199	986	470	457	297	959	940	703
Rakennusten menojäännös (ennen poistoa)	44 194	47 929	21 802	88 142	91 153	35 463	22 766	24 963	26 797	48 065	60 771	14 054
Rakennusten poisto vuonna 1981	2 048	2 944	1 706	5 341	1 384	2 494	1 986	2 280	2 314	4 400	4 867	1 174
Maatalouden korot	10 464	9 576	6 031	13 358	15 358	11 509	4 555	3 916	3 807	8 336	13 382	4 327
Metsätalouden korot	621	657	1 320	276	271	211	189	138	268	205	247	223
Valtion verotuksessa veronalaiset tulot viljeliä puoliiso	16 767 8 474	16 012 9 228	17 938 6 516	13 253 9 716	15 358 9 344	20 222 5 266	32 945 18 290	30 297 18 536	32 035 14 968	37 464 25 227	41 195 25 577	41 618 18 479
Kunnallisverotuksessa verotettavat tulot viljeliä puoliiso	17 973 10 113	18 223 10 479	17 390 5 612	14 112 9 103	15 870 11 280	16 105 5 181	39 159 10 913	40 238 9 491	35 072 13 511	52 456 5 922	53 547 8 930	40 224 16 401
Valtiolle maksetut verot viljeliä puoliiso	544 145	390 48	411 0	342 23	476 227	493 78	2 858 1 068	2 020 811	1 713 448	2 646 1 202	4 293 1 988	4 772 1 706
Kunnille maksetut verot viljeliä puoliiso	3 003 1 687	3 084 1 784	2 898 953	2 378 1 526	2 613 1 915	2 639 802	6 485 1 799	6 719 1 590	5 866 2 278	8 754 974	8 852 1 468	6 519 2 643
Peltoala (hehtaaria)	16,29	25,30	9,31	20,46	15,74	29,38	14,59	13,47	10,08	19,96	21,19	21,86

